

Den Estlandssvenska Sångarfesten
Eestirootslaste laulupidu

Ledningen för KULTURRÅDET FÖR DEN SVENSKA MINORITEN I ESTLAND

ROOTSI VÄHEMUSRAHVUSE KULTUURINÕUKOGU EESTIS juhtkond

Kultuurinõukogu esimees
Nimi: Sofia Joons
Sündinud: Rootsis
Juured: Naissaar
Elab: Tallinnas

Kulturrådet: Ordförande
Namn: Sofia Joons
Född: i Sverige
Rötter: på Nargö
Bor: i Tallinn

Kultuurinõukogu juhatuse esimees
Nimi: Neeme Kari
Sündinud: Haapsalus
Juured: Vormsi
Elab: Tallinnas

Kulturrådets styrelse: Ordförande
Namn: Neeme Kari
Född: i Hapsal
Rötter: på Ormsö
Bor: i Tallinn

Kultuurinõukogu aseesimees
Nimi: Christer Widgren
Sündinud: Rootsis
Juured: Vormsi
Elab: Stockholmis

Kulturrådet: Vice ordförande
Namn: Christer Widgren
Född: i Sverige
Rötter: på Ormsö
Bor: i Stockholm

Kultuurinõukogu juhatuse aseesimees
Nimi: Margareta Hammerman
Sündinud Rootsis, seotud Vormsiga
Juured: Vormsi
Elab: Stockholmis

Kulturrådets styrelse: Vice ordförande
Namn: Margareta Hammerman
Född: i Sverige, ingift Ormsö
Bor: i Stockholm

Kultuurinõukogu juhatuse liige
Nimi: Bo Stenholm
Sündinud: Rootsis
Juured: Vormsi
Elab: Tallinnas

Kulturrådet: Styrelseledamot
Namn: Bo Stenholm
Född: i Sverige
Rötter: på Ormsö
Bor: i Tallinn

Kultuurinõukogu juhatuse liige
Nimi: Jana Stahl
Sündinud: Eesti
Juured: Väike-Pakri
Elab: Tallinnas

Kulturrådet: Styrelseledamot
Namn: Jana Stahl
Född: Estland
Rötter: på Lilla Rågö
Bor: i Tallinn

Kultuurinõukogu juhatuse liige
Nimi: Kai Tennisberg
Sündinud Eestis, seotud Riguldiga
Elab: Haapsalus

Kulturrådet: Styrelseledamot
Namn: Kai Tennisberg
Född: Estland, ingift: Rickul
Bor: i Hapsal

Tidningen Estlandssvensk

Ajakiri Eestirootslane

Utgiven av Kulturrådet för den svenska minoriteten

Väljaandja: Rootsi Vähemusrahvuse Kultuurinõukogu

Rüütli 9, 101 30 Tallinn

E-post: info@eestirootslane.ee

Tel: +372-6441921

Redaktör/Toimetaja: Margareta Hammerman

Fotograf där inget annat anges/Fotod, kui pole märgitud teisiti: Margareta Hammerman

Översättare/tõlkijad: Ivar Rüütli, Sofia Joons

Ansvarig utgivare: Sofia Joons, ordförande Kulturrådet

Vastutav väljaandja: Sofia Joons, Kultuurinõukogu esimees

Tryck/Trükikoda: Printon Printing House, Tallinn

Framsida: Estlandssvenska Sångarfesten i Hapsal 2013

Esikaas: Eestirootslaste laulupidu Haapsalus 2013

KULTURRÅDET FÖR DEN SVENSKA MINORITETEN I ESTLAND 2011-2013

ROOTSI VÄHEMUSRAHVUSE KULTUURINÕUKOGU EESTIS 2011-2013

Foto: M. Hammerman

Kulturrådet sammanträder den 18 oktober 2012 i S:t Mikaels konferenssal i Tallinn.
Kultuurinõukogu koosolek 18. oktoobril 2012 Tallinna Rootsi-Mihkli kiriku konverentsisaalis.

Innehåll / Sisukoord

Sven Salin in memoriam	4
Ersättare i Kulturrådet / Kultuurinõukogu asendusliikmed	5
Ledaren / Juhtkiri	6
Sångarfestens samarbetspartners och sponsorer	7
Laulupeo koostööpartnerid ja sponsorid	7
Hur härligt sången klingar på älskat modersmål!	8
Oh, kui ilusti kõlab emakeele laul!	10
Galeasen Hoppets seglats Hapsal t.o.r	14
Kaljas Hoppeti merereis	15
Sång och Musik på Ormsö i äldre tid – fotoutställning sommaren 2013!	16
Vormsi laul ja muusika vanemal ajal – fotonäitus 2013. aasta suvel!	18
Barn är ett folk och de bor i ett främmande land, detta land...	24
Lapsed on üks rahvas ja nad elavad vöõral maal, sellel maal...	26
Minnen från min skoltid	28
Mälestusi koolipõlvest	30
Hembygdsdagar i Vippal 13-14 juli	32
Vihterpalu Kodukandipäevade 13.-14. Juulil	32
Val till nytt kulturråd i hösten 2013	33
Kultuurinõukogu valimised 2013. aasta sügisel	34

ESTLANDSSVENSKA KULTURRÅDET
ROOTSI VÄHEMUSRAHVUSE
KULTUURINÕUKOGU

Rüütli 9, 10130 Tallinn

tel./fax +372 644 1921,
e-post: info@eestirootslane.ee

E-postadresser till enskilda
ledamöter finns på kulturrådets hemsida
www.estlandssvensk.ee

Nõukogu liikmete e-posti-aadressid
asuvad kultuurinõukogu kodulehel
www.eestirootslane.ee

Foto Margareta Hammerman

Sven Salin vid presentationen av boken om Hans Pöhl i Tartu 2011.

Sven Salin 2011. aastal Tartus Hans Pöhli raamatu esitlusel.

Sven Salin in memoriam

Den 18 februari 2013 avled Sven Salin. Han var under många år en ledande gestalt i det estlandssvenska föreningslivet.

Sven Salin föddes 1933 i byn Rumpo på Ormsö. Fadern var småbrukare och fiskare på Ormsö. I juni 1940 ockuperades Estland av Sovjetunionen. Samma höst började Sven skolan och året därpå kallades hans far in i Röda armén. Han avled 1956 på Ormsö, utan att återförenas med sin familj i Sverige.

Den 19 juli 1944 kom Sven med mor och en yngre bror till Sverige. Familjen bosatte sig i Stockholm. Sven tog studentexamen 1953. Sedan blev det språkstudier i Stockholm och i Maine i USA. Han utbildade sig till lärare och senare blev han lektor i svenska, engelska och tyska. Största delen av sitt yrkesliv kom han att ägna åt vuxenstuderande, bl.a. som lärare på kvällsgymnasium, skolkonsulent på Skolöverstyrelsen och biträdande skoldirektör i Stockholms stad, chef för utredningsavdelningen på Lärarnas Riksförbund. Långt efter den

vanliga pensionsåldern tackade han 2005 ja på frågan att skriva ett vuxenutbildningsprogram åt utbildningsministern i Sverige. Sven arbetade därefter för utbildningsministern och utbildningsdepartementet som sakkunnig till för bara för några år sedan.

Sven var alltid glad och positiv och var en omtyckt föredragshållare och skribent. Många är de tal och artiklar han har skrivit om estlandssvenskarna. Ormsö och kyrkan låg

honom varmt om hjärtat. Sedan återinvigningen av kyrkan 1990 besökte han varje sommar Ormsö för att med glädje och stolthet delta i firandet av Olofsdagen.

Sven Salin var ordförande för Estlandssvenskarnas kulturförening SOV under åren 1990–2005. Vid valet till nytt Kulturråd 2010 valdes Sven till vice ordförande. Hans positiva personlighet, språkkunskaper och livserfarenhet kom väl till nytta då han representerade Kulturrådet i olika sammanhang både i Estland och Sverige.

Han kom att bli den samlande kraften och ledaren för estlandssvenskarna och han var högt respekterad och omtyckt i alla läger, både estniska och svenska.

Sven Salin in memoriam

18. veebruaril 2013 suri Sven Salin, eestirootslaste seltsielu kauaäegne juhtkuju.

Sven Salin sündis 1933. aastal Vormsis Rumpo külas. Tema isa oli väiketalunik ja kalur.

1940. aasta juunis okupeeris Nõukogude Liit Eesti. Sama aasta sügisel läks Sven kooli ja aasta hiljem mobiliseeriti ta isa Punaarmee.

Isa suri 1956. aastal Vormsis, ilma et oleks jõudnud oma Rootsis asuva perekonnaga taasühineda.

19. juulil 1944 saabus Sven koos ema ja noorema vennaga Rootsi. Perekond asus elama Stockholmi. 1953. aastal lõpetas Sven gümnaasiumi. Järgnesid keeleõpingud Stockholmis ja USA-s Maine'is. Ta omandas õpetajahariduse ning õpetas hiljem rootsi, inglise ja saksa keelt. Suurema osa oma kutseelust pühendas ta täiskasvanud õppijatele, töötades muuhulgas õhtugümnaasiumi õpetaja, Rootsi Kooliameti nõuniku, Stockholmi linna kooliameti juhataja asetäitja ja Rootsi Õpetajate Keskliidu uuringute osakonna juhatajana. Olles juba ammu pensionil, võttis ta 2005. aastal vastu ettepaneku koostada Rootsi haridusministrile täiskasvanute koolituse programm. Veel mõni aasta tagasi töötas Sven Rootsi haridusministri ja haridusministeeriumi nõunikuna.

Sven oli alati rõõmsameelne ja positiivne ning armastatud lektor ja publitsist. Tema eestirootslaste kohta peetud kõnesid ja kirjutatud artikleid on palju. Väga südame lähedane oli talle Vormsi ja sealne kirik. Pärast kiriku taasõnnistamist 1990. aastal külastas ta Vormsit igal suvel, osaledes rõõmu ja uhkusega Olavipäeva pidustustel.

1990–2005 oli Sven Salin eestirootslaste kultuuriühingu SOV esimees. Pärast Kultuurinõukogu valimisi 2010 valiti ta selle aseesimeheks. Tema positiivne isiksus, keelteoskus ja elukogemus tuli Kultuurinõukogus nii Eestit kui Rootsit esindades kõvasti kasuks.

Temast sai eestirootslasi koondav jõud ja nende juht ning ta oli ülimalt austatud ja armastatud kõigis nii eestlaste kui rootslaste ringkondades.

Margareta Hammerman

Ersättare i Kulturrådet – Kultuurinõukogu asendusliikmed

Foto privat/erakogu

Christer Widgren

Vid Kulturrådets årsmöte den 6 april valdes Christer Widgren att efterträda Sven Salin som Kulturrådets vice ordförande fram till valet i oktober. Christer Widgren härstammar från Ormsö.

Kultuurinõukogu üldkoosolekul 6. aprillil valiti Sven Salini asemel Kultuurinõukogu aseesimeheks kuni oktoobris toimuvate valimiseni Christer Widgren. Christer Widgren pärineb Vormsist.

Foto privat/erakogu

Eva Lorentz

Sven Salins ersättare i Rådet blev Eva Lorentz som härstammar från Runö, där hon under sommartid vistas i familjens släktgård.

Sven Salini asendusliikmeks Kultuurinõukogus sai Eva Lorentz, kes pärineb Ruhnust, kus viibib suviti perekonnatalus. 2010. aasta valimistel jäi Eva Kultuurinõukokku valitute nimekirjast välja ning sai seetõttu Sven Salini asendusliikmeks ilma valimisprotseduurita.

Ny ambassadör till Estland – Uus Rootsi suursaadik Eestis

Jan Palmstierna

Samtidigt önskar vi den nye ambassadören Anders Ljunggren välkommen. Anders Ljunggren lämnar sin post som ambassadör på Island och tillträder sin nya befattning som ambassadör för Estland början på september.

Anders Ljunggren har ett stort intresse för nordiskt-baltiskt samarbete. Vi hälsar honom välkommen och ser fram emot ett fortsatt gott samarbete.

Anders Ljunggren

Uus Rootsi suursaadik Eestis

Suvel lõpeb Rootsi suursaadik Jan Palmstierna ametiaeg Eestis. Jan Palmstierna oli suursaadiku ametikohal alates 2008. aasta septembrist. Eestirootslaste kultuurinõukogu avaldab koos teiste eestirootslaste ühingute ja institutsioonidega tänu erakordselt hea koostöö eest ja soovib uuteks huvitavateks väljakutseteks edu.

Ühtlasi tervitame uut suursaadikut Anders Ljunggreni. Anders Ljunggren lahku Rootsi suursaadiku kohalt Islandis ja asub oma uuele ametikohale septembri alguses.

Anders Ljunggrenil on avaldanud suurt huvi Põhja- ja Baltimaade koostöö vastu. Soovime talle tere tulemast ja loodame, et hea koostöö jätkub.

Ambassadör Jan Palmstierna slutar som Sveriges ambassadör i Estland i sommar. Jan Palmstierna har innehaft posten som Sverige ambassadör i Estland sedan september 2008. Det Estlandssvenska kulturrådet vill - tillsammans med övriga estlandssvenska föreningar och institutioner - tacka för ett utomordentligt gott samarbete under den här tiden och önskar lycka till mot nya intressanta äventyr.

Ledaren

Fr. vä: Neeme Kari och Sofia Joons
Vasakult: Neeme Kari ja Sofia Joons

Foto Margareta Hammerman

Det är en stor glädje att konstatera att Estlandssvenskarnas sångarfest som för första gången ägde rum för 80 år sedan och blev åter aktuellt för ett och ett halvt år sedan vid ett diskussionsmöte i Kulturrådet, har nu fått en efterföljare. Förarbeten för återupplivandet av detta evenemang har varit mycket spännande och samtidigt också tidskrävande då vi i styrelsen och festkommittén måste finna lösningar till olika praktiska och finansiella problem.

Den mest glädjande överraskningen var ett mycket stort intresse i både Estland, Finland och Sverige. Också den estniska och finska pressen visade redan vid vårt första uttalande ett stort intresse för detta evenemang och – vad som mycket viktigt – också för verksamhet av vår organisation och den estlandssvenska kulturen.

Härmed ville jag å festkommitténs och publikens vägnar framföra ett stort tack till alla deltagare, dirigenter, välvilliga medhjälpare och organisationer som gjorde sitt bästa för att detta evenemang skulle lyckas. Speciellt ville jag lyfta fram och tacka Haapsalu kommunstyrelse, Nargen Festival, Folkets hus i Haapsalu, Aibolands Museum, St. Mikaelsskyrkan, Estlandssvenskarnas kulturförening SOV i Sverige, Svenska Ambassaden i Tallinn, Estnisk-Svenska Handelskammaren och vår sponsor i egenskap av privat företagare, Õie Tamm (Wiigi Café Haapsalu och Wigen Sindi AS).

Ordförande i Kulturrådets styrelse
Neeme Kari

Juhtkiri

On suur rõõm tõdeda, et 80 aastat tagasi esmakordselt aset leidnud ja poolteist aastat tagasi Kultuurinõukogu ajurünnakul taas jututeemaks tulnud Eestirootslaste laulupidu on tänaseks saanud oma järglase. Eeltöö selle sündmuse taas elustamiseks on olnud väga põnev ja samas ka pingeline, kuna oleme juhatuses ja korraldusmeeskonnas pidanud leidma lahendused organisatorsete ja rahaliste olukordade lahendamiseks.

Kõige rõõmustavamaks üllatuseks oli see, et huvi nii Eestis, Soomes, kui ka Rootsis oli selle sündmuse vastu väga suur. Ka Eesti ja Soome ajakirjandus tundis suurt huvi juba esimesest avaldusest alates selle sündmuse ja mis veel väga oluline – ka kogu meie organisatsiooni tegevuse ja eestirootsi kultuuri vastu.

Siinkohal sooviksin kogu korraldusmeeskonna ja publiku nimel tänada kõiki osalejaid, dirigente, häid inimesi ja organisatsioone, kes panid oma öla alla selle sündmuse õnnestumisele. Eraldi sooviksin välja tuua ja tänada Haapsalu Linnavalitsust, Nargen Festivali, Haapsalu Kultuurimaja, Rannarootsi Muuseumi, Eestirootslaste kultuuriühingut SOV Rootsis, Rootsi-Mihkli kirikut, Rootsi Suursaatkond Tallinnas, Eesti-Rootsi Kaubanduskoda ja meie eraettevõtjast toetajat Õie Tamme (Wiigi Kohvik Haapsalu ja Wigen Sindi AS).

Kultuurinõukogu juhatuse esimees
Neeme Kari

Sångarfestens samarbetspartners och sponsorer

Laulupeo koostööpartnerid ja sponsorid

Nargen Festival / Nargen Festival

Estnisk-Svenska Handelskammaren
Eesti-Rootsi Kaubanduskoda

Sveriges ambassad i Tallinn
Rootsi Saatkond Tallinnas

Wiigi Café Haapsalu Wigen Sindi AS.)
ja Õie Tamm / Wiigi Kohvik

Estlandssvenskarna SOV

Estlandssvenskarnas kulturförening SOV
Eestirootslaste kultuuriühing SOV Rootsis

Haapsalu stad / Haapsalu Linnavalitsus

Rannarootsi Muuseum
Aibolands Museum

Haapsalu Folkets Hus / Haapsalu Kultuurimaja

Svenska S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn
Tallinna Rootsi-Mihkli kirik

SOV Estland / SOV Eesti

Hur härligt sången klingar på älskat modersmål!

Den 8-9 juni ägde den andra estlandssvenska sångarfesten rum på borggården i Hapsal. Den första sångarfesten gick av stapeln för 80 år sedan med Cyrillus Kreek som konstnärlig ledare och dirigent. För 80 år sedan ställdes frågan om estlandssvenskarna har så många körer, att de kan fylla borggården? Det var en utmaning även för årets sångarfests festkommitté med medlemmar från den svenska minoritetens kulturråd, Aibolands museum och Nargenfestivalen.

Kom fram, alla sångare!

Finlandssvenskar uppvisade ett stort intresse för vår sångarfest redan i vintras och med på festen var tre finlandssvenska körer: Aurora och Sångens vänner från Åbo och Singsby sångkör från Vasa samt en blåsorkester – Blåslaget – från Åbo med som under Mikko Lagerpetz ledning blev sångarfestens husband.

Från Sverige kom Rådmansö skärgårdskör, som haft samarbete med körer från andra länders skärgårds- och öbor samt Järna kyrkokör, där två av körsångarna – Majlis Lindroos och Raul Targmaa – är estlandssvenskar. Bland estlandssvenskarna i Estland fanns det

inga körer utan de fick grundas. Tre gymnasieskolors – Nuckö gymnasium, Vanalinna Hariduskollegium och Gustav Adolfs gymnasium – svenskelever och lärare lärde sig de körernas gemensamma sånger och även studenter och lärare på Tartu Universitets skandinavistiska institution bildade en kör för att delta. I Tallinn bildades en ny kör – Mikaelskören – som övade in sångerna i St. Mikaelskyrkan.

En hälsning från kungen

Själva sångarfesten ägde rum den 9 juni, men redan den 8 juni slöt sångare, dansare och musiker upp för repetitioner. Samma dag kom även den estlandssvenska galeasen

Hoppet tillbaka från Stockholm, dit de bland annat fört ett brev till den kungliga familjen från estlandssvenskarna. Med sig tillbaka hade de en hälsning från kungen, som Sveriges ambassadör Jan Palmstierna läste upp på festdagen.

Sånger för Lena

Det är inte en slump att vi valde att samarbete med Nargenfestivalen. Tõnu Kaljustes festivalsteam arrangerar varje år Kreek-dagar i Hapsal och eftersom Cyrillus Kreek var den första sångarfestens konstnärliga ledare, kändes det naturligt att samarbeta och officiellt var sångarfesten ett inslag på årets Kreek-dagar. Inom ramen för Kreek-dagarna arrangerades även

en konsert med estlandssvensk musik. Den svenska folkmusikern och – sångerskan Lena Willemark har sedan mitten av 1980-talet sjungit folkliga koraler inte bara från de estlandssvenska öarna och trakterna utan även folkliga koralmelodier efter Katarina Utas från Gammalsvenskby. Tanken var att låta vår frivilliga kulturambassadör få komma och möta estlandssvenskarna och precis som Cyrillus Kreek ”få ge tillbaka det till folket, som det själva skapat”. Tack vare stöd från Sveriges ambassad kunde Kreek-dagarna beställa en svit av kompositören Tõnu Kõrvits med arrangemang kring Lenas tolkningar av folkliga koraler från Gammalsvenskby. Sviten heter ”Laulud Lenale” (Sånger för Lena) och är skriven för Lena och en orkester med 10 musiker. Tõnu Kõrvits arrangemang lämnade mycket rum för Lenas sång och snarare fulländade det rum som koralerna skapar än skapade nytt. Konserten spelades in av Klassikaradio och kommer sändas på den estniska midsommaraftonen.

Solig sångarfest

Den 9 juni började sångarfesten med gudstjänst i Hapsals domkyrka som efterföljdes av parad med de nära 300 sångarna, musikerna och dansarna och konsert inför en 400–500 stor publik. Till och med vädret var underbart! Solen som smekt deltagarnas huvuden under repetitionsdagen fortsatte lysa och en försiktigt vind bjöd på svalka.

Dansgruppen Leesikad
Rahvatantsuansambel Leesikad

Foto Margareta Hammerman

Sångarfestens program var lekfullt dynamiskt med en stor spännvidd på repertoar. Körernas gemensamma sånger var samma som 1933 och naturligtvis sjöngs de estniska och svenska nationalsångerna, den estniska även på svenska samt den för finlands- och estlandssvenskar inofficiella nationalsången Modersmålets sång. Precis som den första sångarfesten erbjöds de deltagande körerna möjligheten att framför solon och även ett par solister från det estlandssvenska kulturrummet – Estoniateaterns tenor Oliver Kuusik med rötter på Nargö och 7-åriga Uku-Madis Vainu, som inte bara vann årets Laulukarusell utan även redan ett par år spridit glädje i St Mikaelsskyrkan med sin fiol och sin sång – rymdes i programmet som också innehöll en nyskriven estlandssvensk sång – Aiboland – som är skriven av Toivo Tominga och framfördes av kvinnokören Netty från Hapsal.

Den första sångarfesten innehöll även ett par folkdansnummer, men då det för närvarande finns många dansgrupper som har estlandssvenska danser på repertoaren avslutades festdagen med en dansfest.

De medverkande folkdanslagen var Ürgleigarid (De gamla lekarna), Franska Lyceets folkdanslag, Leesikad, Ormsös folkdansare och Noarootsi Naised (Nuckökvinnorna). Dansfestens program innehöll danser från Rågöarna, Ormsö, Nuckö och Sverige och hade sammanställts av Juhan Bernadt och Kristiina Kapper.

Foto Tage Hammerman

Uku-Madis Vainu med pappa Indrek.
Uku-Madis Vainu koos isa Indrekuga.

En ny estlandssvensk tradition

Redan under sångarfesten fick vi mycket positiv feedback och jag kan inte minnas, när jag har fått så många kramar sist under en och samma dag! Den första sångarfesten hade 200 deltagande sångare, dansare och musiker och i år nära 300. Viktigare än ögonblickets emotion och siffror är de goda samarbetskontakter vi skapat med Sveriges ambassad i Tallinn, Estnisk-Svenska handelskammaren och Nargenfestivalen. När vi började förbereda sångarfesten i höstas visste ingen vad det skulle leda till. Det enda vi visste var att om vi inte tar chansen och återskapar sångarfesten nu, i samband med 80-årsjubilet, kommer den säkerligen förbli en engångshändelse i den estlandssvenska kulturhistorien. Nu vet vi att det estlandssvenska kulturrummet finns i verkligheten och att vi klarar av att fylla biskopsborgens gård inte bara med musik utan även med estlandssvenskar och deras vänner.

Nu är festen över och det är dags att sammanfatta detta stora projekt och blicka mot framtiden. Vi är övertygade om att nästa estlandssvenska sångarfest äger rum om fyra eller fem och inte 80 år.

Sofia Joons
Estlandssvenska sångarfestens
konstnärliga ledare

Oh, kui ilusti kõlab emakeele laul!

8.-9. juunil toimus Haapsalu piiskopilinnuse hoovis teine eestirootsi laulupidu. Esimene eestirootsi laulupidu peeti samas kohas 80 aastat tagasi Cyrillus Kreegi kui kunstilise juhi ja dirigendi juhatusel. 80 aastat tagasi tõstatati küsimus, kas eestirootslastel on nii palju koore, et oleks lauljaid kellega linnusehoovi täita? Sama teema oli praeguse laulupeo korraldusmeeskonna, kuhu kuulus Rootsi vähemusrahvuse kultuurinõukogu liikmeid, Rannarootsi muuseumi töötajaid ja Nargenfestivali korraldajaid, üks esimesi väljakutseid.

Kõik see laulja välja!

Soomerootslased näitasid juba talvel suurt huvi meie laulupeo vastu ja sealt tuli tervenisti kolm koori: Aurora ja Sångens vänner Turust ning Singsby sångkör Vaasast, ning Turu puhkpilliorkester Blåslaget Mikko Lagerspetzi juhatamisel tuli osalema laulupeo saateorkestrina.

Rootsist tuli kohale Rådmansö skärgårdskör, kellel on varem olnud koostööprojekte teiste maade saarlaste ja saarestike kooridega ja Järna kirikukoor, kus laulavad kaks Riguldiga seotud eestirootslast. Kuid Eestis elavate eestirootslaste kogukonnas koore veel ei olnud ja need tuli moodustada.

Kolme gümnaasiumi – Noarootsi, Vanalinna Hariduskolleeegiumi ja Gustav Adolfi gümnaasiumi rootsi keelt õppivad noored õppisid koos oma õpetajatega ühendkoori laulud selgeks ja spetsiaalselt laulupeo jaoks lõi ühe koori ka Tartu Ülikooli skandinavistika osakond. Tallinnas tekkis veel Miikaeli koor, mis käis koos laule õppimas Rootsi-Mihkli kirikus.

Kuninglik tervitus

Laulupidu ise toimus 9. juunil, kuid lauljad, tantsijad ja muusikud hakkasid proovidega pihta juba 8. juunil. Samal päeval tuli eestirootsi kaljas Hoppet tagasi Stockholmist, kuhu muuseas oli viidud eestirootslaste

tervitus kuningaperele ja tagasi tulles oli kaasas Rootsi kuninga tervitus Eestirootsi laulupeole, mille luges pidupäeval ette Rootsi suursaadik Jan Palmstierna.

Laulud Lenale

Meie koostöö Nargenfestivaliga ei olnud juhuslik. Tõnu Kaljuste meeskond korraldab Haapsalus igal aastal Kreegi päevi ja kuna Cyrillus Kreegi oli esimese laulupeo kunstiline juht, tundus koostöö loomulik ja laulupidu oli ametlikult osa Kreegi päevade kavast. Kreegi päevade raames toimus veel üks kontsert eestirootsi muusikaga – nimelt on rootsi pärimuslaulja Lena Willemark juba 80. aastatest laulnud eestirootsi

Tõnu Kaljuste och/ja Lena Willemark

Foto Margareta Hamnerman

aladelt ja saartelt pärit rahvakoraale ning ka Gammalsvenskbyst pärit Katarina Utase lauldud koraaliviise. Hea, et meie isehakanud kultuurisaadik lõpuks sai tulla eestirootslaste juurde ja Cyrillus Kreegi moel „anda rahvale tagasi selle, mille nad on ise tekitanud”. Tänu Rootsi saatkonna toetusele sai Kreegi päevad tellida helilooja Tõnu Kõrvitsalt seade Lena tõlgendatud Gammalsvenskby koraalidele. Seade kannab nime „Laulud Lenale” ja on kirjutatud 10-liikmelisele orkestrile. Tõnu Kõrvitsa seade andis Lena laulule palju ruumi ja uue loomise asemel pigem täiendas meisterlikul ja maitsekal viisil koraalide enda tekitatud ruumi. Kontsert lindistati Klas-sikaraadio poolt ja lastakse eetrisse jaanilaupäeval.

Päikeseline laulupidu

9. juunil algas laulupidu jumalateenistusega Haapsalu toomkirikus, millele järgnes rongkäik. Lauljaid, muusikuid ja tantsijaid oli kokku 300 ja laulupeo külalisi 400 – 500 ringis ja isegi ilm oli suurepärane! Proovipäeval osalejate päid paitanud päike jäi ka pühapäeval paistma ning juurde tuli vaid vaikne ja jahutav tuul.

Laulupeo kava oli lustakalt dünaamiline ja esitatud laulud ulatusid tõepoolest seinast seina. Ühendkoori laulud olid samad, mis 1933. aastal ja muidugi oli kavas veel Eesti hümn eesti ja rootsi keeles, Rootsi hümn ning eesti- ja soomerootslaste mitteametlik hümn Modersmålets sång. Nii nagu eelmisel laulupeolgi, said osalevad koorid esitada sooloonumbreid, kuhu oli lisatud veel eestirootsi kultuuriruumiga seotud lauljaid nagu Estonia teatri tenor Oliver Kuusik, kellel on Naissaare juured ja 7-aastane Uku-Madis Vainu, kes mitte ainult ei võtnud selle aasta Laulukaruselli, vaid on juba aastaid rõõmustanud Rootsi-Mihkli kogudust oma laulmise ja viulimänguga. Kavas oli ka uus rannarootsi laul – Aiboland – mille autor on Toivo Tomingas ning mille esitas Haapsalu naiskoor Netty.

Kvinnokören Netty från Hapsal.
Naishkoor Netty Haapsalust.

Foto Margareta Hamnerman

Eelmise laulupeo kavas olid veel rahvatantsulised etteasted. Kuna hetkel on palju tantsurühmi, kelle repertuaaris on eestirootsi tantsud, toimus peale laulupeo kontserti veel väike tantsupidu, kus tantsisid Ürgleigarid, Prantsuse Lütseumi rahvatantsurühm, Leesikad, Vormsi rahvatantsijad ja Noarootsi Naised. Tantsupeo kava sisaldas Pakri, Vormsi, Ruhnu, Noarootsi ja ka Rootsi tantse ning selle koostajad olid Juhan Bernadt ja Kristiina Kapper.

Uus eestirootsi traditsioon

Juba laulupeo päeval saime palju positiivset tagasisidet ja ma ei mäleta, millal mind on ühel ja samal päeval nii palju emmatud. Eelmisel eestirootsi laulupeol oli 200 osalevat lauljat, tantsijat ja muusikut, tänavu oli osalejaid 300 ringis. Hetkeemotsioonist ja numbrilistest näitajatest veelgi tähtsam on Rootsi vähemusrahvuse kultuurinõukogu head koostöösuhted Rootsi saatkonnaga, Eesti-Rootsi Kaubanduskoja ja Nargenfestivaliga. Sügisel alustades ei kujutanud meist keegi ette, mis võib välja tulla. Teadsime ainult, et kui me ei haara võimalusest taastada eestirootsi laulupeo traditsiooni seoses 80. juubeliga, jääb see kindlasti eestirootsi kultuuriajaloo üheks ühekordseks ürituseks.

Nüüd teame, et eestirootsi kultuuriruum on reaalselt olemas, teame, et suudame täita piiskoplinnuse hoovi mitte ainult muusika, vaid ka eestirootslaste ja nende sõpradega.

Nüüdseks on pidu läbi, võtame oma suure projekti kokku ja vaatame tuleviku poole. Oleme kindlad, et järgmine eestirootsi laulupidu toimub nelja või viie ja mitte 80 aasta pärast.

Sofia Joons
Eestirootsi laulupeo
kunstiline juht

Estlandssvenska Sångarfesten 2013 Eestirootslaste laulupidu 2013

Järna kyrkokör/ Järna kirikukoor

Aurorakören / Aurora koor

Rådmansö skärgårdskör / Rådmansö Saarestikukoor

Folkmusikgruppen "Folkvart" / Folkvart

Sångarparaden har passerat Svensktorget./ Laulupeoliste paraad on möödunud Rootsi turult.

Gustav Adolfsgymnasiet i Tallinn/
Gustav Adolfi Gümnasium Tallinnas

Sångarfestens spelemän / Laulupeo pillimehed

Danslaget/rahvatantsurühm Ürgleigarid

Nuckö danslag/ Noarootsi Naised

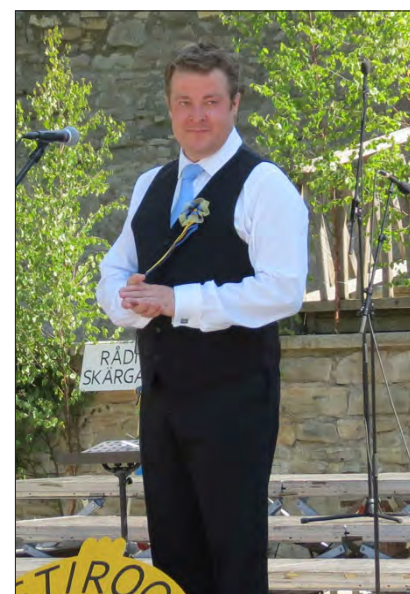
Ormsö danslag/ Vormsi rahvatantsijad

Ormsösbor/Vormsilast

*Anne-Ly Reimaa, Patrik Göransson,
Palmstierna*

Oliver Kuusik

Alla foton/ Kõik fotod:
M. Hammerman

Galeasen Hoppets seglats Hapsal t.o.r

Enligt tradition seglade estlandssvenskarna med brev till den svenske kungen i Stockholm för att be om hjälp mot baltbaronernas krav på utökade dagsverken och pålagor, mes kända är klagomännen från Ormsö som besökte kungen på 1861-talet. Den här gången seglade man inte med något klagobrev utan med en med en hälsning och en redogörelse av kulturarbetet i Estland svenskbygger.

Foto Margareta Hammerman

Hoppet lägger till nedanför Slottet vid Skeppsbron i Stockholm. Grand Hotel och Nationalmuseum i bakgrunden.

Hoppet sildub Stockholmi kuningalossi juures. Tagaplaanil Grand Hotel ja Rahvusmuuseum.

Galeasen Hoppet med besättningen välkomnades av folkdansare och engagerade estlandssvenskar på kajen. Stämningen var förväntansfull. Folkdansarna övade på sina danser, musikerna Manfred Strickman, Endel Enggrön och Leanne Barbo spelade och samövade på melodierna och vi andra gick omkring och spejade och undrade när man skulle få se Hoppet dyka upp bakom udden.

Så dök hon upp. Besättningen hade haft en skön resa på ett nästan vindstilla hav.

Det finns en symbolik bakom vår seglats. Estlandssvenska bönder seglade förr i tiden till Stockholm med klagobrev till kungen då deras rättigheter hade kränkts. Den här gången förde vi istället en redogörelse om kulturarbetet i de estniska svenskbygderna till Stockholm, säger Alar Schönberg, ordförande för träbåtsföreningen Vikan.

Föreningen Vikan ansvarar för driften av estlandssvenska skutor och båtar som för vidare de lokala sjöfartstraditionerna. Galeasen Hoppet byggdes ursprungligen i Spithamn. Skeppet har restaurerats med ekonomisk hjälp från Svenska Folkskolans Vänner och andra privata medel och färdigställdes med hjälp av finländska volontärer. I dag utgör skeppet en viktig del av den samling båtar som Vikan förfogar över.

*Deputationen på väg till Slottet och kung Carl XVI Gustaf för att överlämna brevet från Estlands svenskar.
Fr. v. Alar Schönberg, Birgit Eldh, Gustaf Hertsius och Anders Hedman.*

*Saatkond teel lossi ja kuningas Carl XVI Gustafi juurde eestirootslaste kirja üle andma.
Vasakult: Alar Schönberg, Birgit Eldh, Gustaf Hertsius ja Anders Hedman.*

Foto Margareta Hammerman

Galeasen Hoppet

Segelfartyget byggdes i byn Spithamn i Estland 1926-27. Hoppet seglade som lastskuta i Finland, och såldes på 1960-talet till Sverige, där hon blev ett fritidsfartyg.

I början av 2000-talet köptes Hoppet av Rederi AB Hoppet, som ägdes av Svenska folkskolans vänner. Renoveringen påbörjades i Stockholm och fortsatte sedan mycket grundligt under fem år i Lovisa, Finland.

Hoppets andra sjösättning ägde rum 2010. År 2011 såldes Hoppet till estniska träbåtsföreningen Vikan

Det är viktigt att vi kan visa barn och ungdomar dels var våra förfäder bodde och hur de levde, dels vad de livnärde sig av. Sjöfarten och skeppsbyggandet var en stor och viktig del i den estlandssvenska kulturen, säger Alar Schönberg.

För att klara ekonomin erbjuds endagars eller längre seglatser med måltider ombord för företag eller turistgrupper som vill uppleva den estniska skärgården.

Margareta Hammerman

Kaljas Hoppeti merereis

Rannarootslased käisid vana tava kohaselt purjelaevaga Stockholmis Rootsi kuninga juures, kaasas kiri, et paluda abi saksa parunite nõudmiste vastu tõsta teokohustusi ja koormisi. Kõige tuntumad neist on Vormsi kaebajamehed, kes külastasid kuningat 1860. aastatel. Seekord kaebekirjaga ei mindud. Kaasas oli hoopis tervitus ja ülevaade eestirootsi aladel tehtavast kultuuritööst.

Foto Margareta Hammerman

*Hoppet på väg in till hamnen i Hapsal.
Hoppet teel Haapsalu sadamasse.*

Kaljas Hoppet

Purjekas ehitati 1926.-1927. aastal Spithamis. Hoppet sõitis kaubalaevana Soomes ja müüdi 1960. aastatel Rootsi, kus kasutati lõbusõidu-laevana. 2000. aastate alguses ostis laeva Svenska Folkskolans Vänneri omanduses olev ettevõtte Rederi AB Hoppet. Taastamistööd algasid Stockholmis ja jätkusid Soomes Loviisas, kestes väga põhjalikul kujul viis aastat. Hoppet lasti taas vette 2010. aastal. 2011. aastal müüdi Hoppet puulaevasele Vikan.

Kaljas Hoppetit ja selle meeskonda tervitasid kaile kogunenud rahvatantsijad ja eestirootslased. Meeleolu oli ootusärev. Rahvatantsijad tegid proovi, muusikud Manfred Strickman, Endel Enggrön ja Leanne Barbo mängisid ja harjutasid viise ning meie ülejäänud käisime ringi ja piilusime ja uurisime, millal Hoppet neeme tagant välja ilmub.

Ja siis ta ilmuski. Meeskonnal oli seljataga kaunis reis, meri oli olnud pea tuulevaikne.

Meie merereisil on sümbolne tähendus. Eestirootsi talupojad purjetasid vanasti kaebekirjaga Stockholmi kuninga juurde, kui nende õigusi rikuti. Sel korral võtsime kaasa ülevaade eestirootsi aladel tehtavast kultuuritööst, ütleb puulaevasele Vikan esimees Alar Schönberg.

Selts Vikan vastutab eestirootsi purjelaevade ja paatide käiguhoidmise eest, kandes edasi kohalike meresõidutraditsioone. Kaljas Hoppet ehitati algusest Spithamis. Laev restaureeriti soomerootsi ühingu Svenska Folkskolans Vän-

ner majanduslikul toel ja teiste erasektori vahenditega ning seati valmis Soome vabatahtlike abiga. Täna kuulub laev Vikani hallatavate paatide kogusse, moodustades selle tähtsa osa.

Meie lastele ja noortele on oluline näidata, kus ja kuidas meie esivanemad elasid ning millest elatusid. Meresõit ja laevaehitus oli eesti-

rootsi kultuuri suur ja tähtis osa, ütleb Alar Schönberg.

Laeva majandamiseks pakutakse Eesti saarestikuga tutvuda soovivatele ettevõtetele või turismigruppidele ühepäevaseid või pikemaajalisi merereise koos toitlustamisega.

Margareta Hammerman

Foto Margareta Hammerman

Alar Schönberg kommer tillbaka med svar från kung Carl XVI Gustaf till estlands-svenskarna att läsas upp vid söndagens Sångarfest.

Alar Schönberg naaseb kuningas Carl XVI Gustafilt saadud vastuskirjaga, mis loetakse ette pühapäeval laulupeol.

Sång och Musik på Ormsö i äldre tid – fotoutställning sommaren 2013!

Sång och musik var en viktig del av livet i Estlands svenskbygder före 1944. Med anledning av att det i år var 80 år sedan den första, och enda, estlandssvenska Sångfesten hölls, visas under sommaren 2013 fotoutställningen Sång och Musik på Ormsö i äldre tid i Stallet, Ormsö Hembygdsgård i Sviby.

Det började – och slutade – med Thorén och Österblom, missionslärarna och väckelsepredikanterna utsända från Sverige av EFS, Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, till svenskbygderna på Ormsö och Nuckö år 1873.

Den väckelserörelse de båda missionärerna satte igång blev början till ett växande intresse för sång och körsång i frireligös anda hos Ormsöborna – och slutet för den folkliga musiktraditionen med talharpor, dansmelodier och folkliga koraler på ön. De ”syndiga” talharporna brändes upp, folkmelodierna, ’laikarna’, förträngdes och glömdes bort och ersattes med bönemöten där väckelsesången blomstrade till ackompanjemang av kammarorgel och gitarr.

Sommarens utställning, byggd på ett fyrtiotal fotografier ur SOVs arkiv, ger en överblick hur sång- och musiklivet tedde sig på Ormsö från 1895, där fotot av Kärrslätts Sångförening från samma år är det äldsta, till 1939, med ”Viktor Amans Sångkör” avfotograferad utanför skolhuset i Hullo. Fotografierna är hämtade ur privata fotoalbum, inlämnade till arkivet.

Vernissage hölls lördagen den 25 maj med ca 150 besökare – estlandssvenskar, öbor, gäster från fastlandet och turister från Finland.

Thorén, Österblom och väckelsen

Missionärerna Ture Emmanuel Thorén och Lars Johan Österblom anlände samtidigt till svenskbygderna. Thorén fick tjänst vid det blivande lärarseminariet på Nuckö, Österblom som lärare på Ormsö.

Sång, framför allt körsång, ingick i deras undervisning vilket också spred deras mission - Österblom lärde ut väckelsesånger till skolbarnen och ”Thoréns kör” reste runt och gästade olika delar av svenskbygden. Så här berättar en ormsöbo om ett sångarbesök på ön vid mitten av 1870-talet:

”Thorén med sin kör besökte Ormsö. Man satte ut bänkar, och så sa Thorén: ”Basarna kommer hit.” Vi tittade storögt vad man skulle placera där, vad ’basar’ var för något. Så kom dit bara vanliga karlar och ingenting särskilt. Och de sjöng så vackert, och ledaren såg bara i en bok och vi sköt fram en av de våra, som ansågs vara kraftigast för att se, vad det var i boken. Inte var det ord, inte – det var noter!”

Sångkör och musikföreningar

Det var kanske med inspiration från det här och liknande besök som ormsöborna bildade sina körer – den

först kända från 1880-talets Rälby, 1895 kom kören i Kärrslätt till. Fler körer och musikföreningar startades under årens lopp, de bildades och ombildades och bildades på nytt, särskilt i de byar med stark religiös livaktighet. Körer bildades också över bygränserna, som utställningens fotografi av Vormsö kyrkokör 1924 visar. Här sitter pastorskan Agnes Klasson, som grundade kyrkokören, leende i hatt med takt-pinnen fast i hand omgiven av sina körsångare från olika delar av ön, strikt uppställda med allvarliga ansikten.

Från samma år finns också ett foto av Rälby Musikförening. Baptistpastorn John Rönneberg och Hans Gärdström, ledare för föreningen, sitter tillsammans med medlemmarna, alla kvinnor, prydligt uppradade med gitarrer. Den genommusikaliske Hans Gärdström, Rälby Gärdesa, bildade senare en mandolinorkester med ett femtontal ungdomar. Mandolinerna byggdes av Johannes

Kärrslätts Sångförening 1895
Kersleti lauluühing 1895

Foto SOV:s arkiv

Rönnerberg, Rälby Ihlmassa, och Hans Gärdestrom undervisade Rälbyungdomarna i att spela.

Ormsö Manskör, fotograferad 1933, visar en ledigare och mer modern och "världslig" attityd – en grupp herrar i trenchcoat och keps, rock och hatt, där några av dem nästan lite nonchalant ligger utsträckta på marken framför de andra. En av medlemmarna, Alexander Vilipere, fyrvaktare i Saxby, var också han en mycket musikbegåvad person som lärde öns ungdomar att spela efter noter och hantera fiol och cello, bl a Kärrslätts Stråkkvartett som verkade i början av 1930-talet.

Talharporna brändes, 'laikarna' förträngdes

Med väckelsen begravdes den folkliga musiktraditionen på Ormsö – talharporna brändes upp och 'laikarna' förträngdes och glömdes bort. Att Österblom skulle uppmanat ormsöborna att förstöra sina talharpor, "djävulsharpor", är inte en ovanlig uppfattning. Men om detta råder det delade meningar. Var det verkligen på Österbloms direkta uppmaning det gjordes? Eller kom initiativet från dem själva? Var det ett kollektivt beslut taget i ormsöbornas egna nyandliga väckelserus?

Svaret finns i vilket fall i den väckelseväg som drog fram över ön. Talharporna brändes på bål på 'torge' i Hullo, och efter det hördes inte talharpan spelas offentligt. Att 'hlå än laik' ansågs mer än syndfullt.

Talharpan, högtidernas och festernas instrument, också kallad tagelharpa och stråkharpa, var en av de mest säregna musikinstrumenten i svenskbygden. Det sägs att det före väckelsen hörde till männens uppfostran att lära sig "slå en laik på harpan". Kunde man inte det, var man inte en riktig karl. Och att talharpan betytt mycket för ormsöborna i äldre tider vittnar också uttrycket som säger att "fisktunnan, drickstunnan och talharpan var bondens vintertröst".

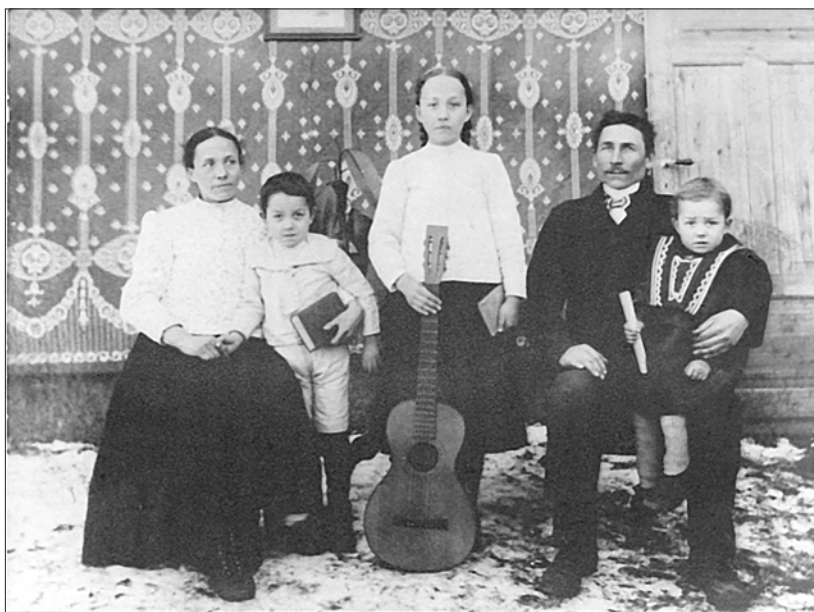

Foto Privat

Familjen Hallman, Mas, Kärrslätt, 1910.
Perekond Hallman Kersleti Masilt, 1910.

På jakt efter den folkliga musiken

Talharpan försvann. Därför är fotografiet från 1903 av Anders Vaksam, Håkabackan, spelande talharpa något av en gåta. Fanns det ändå de på ön som inte bränt sin harpa och som fortfarande spelade?

Kanske, men inte i Anders Vaksams fall. Fotot är arrangerat. Det är taget av den finländske musikforskaren Otto Andersson som tillbringade fyra vinterveckor på Ormsö för att teckna upp folkliga melodier. Andersson hade med sig en talharpa och när han träffade Vaksam och frågade om han kunde spela, trodde nog Vaksam att han mindes. Han poserade framför kameran, men till Anderssons besvikelse vägrade han spela annat än "sånger till Herrans ära". Efter Otto Anderssons besök lär dock Vaksam ha byggt sig en harpa.

Det fanns alltså ett akademiskt intresse i att återfinna folkmusiken i de estlandssvenska bygderna.

Cyrillus Kreek, den kände tonsättaren, intresserade sig också för den folkliga musiken. I sin ungdom reste han runt i svenskbygden och i hans uppteckningar finns främst en mängd folkliga koralmelodier.

Kreek växte delvis upp på Ormsö där hans far var lärare vid den rysk-ortodoxa skolan i Hullo och han hade lärt sig tala flytande svenska. Senare undervisade han i musik, framförallt i sång, på gymnasiet i Hapsal, också i de svenska klasserna.

Musik i vardag och vid högtid

Flera av fotografierna i utställningen är rena familjefoton. Också i dessa har man gärna med instrument, som t ex familjen Hallman, Mas, Kärrslätt, fotograferad 1910, där dottern Maria står med gitarren framför sig mellan sina föräldrar och småbröder. Man vill visa fram musikens betydelse i familjen. Hennes far, Johan Hallman, var också en entusiastisk körsångare sedan ungdomen, ett intresse som följde honom livet ut. Eller man reser till fotografen i Hapsal för att ta ett ateljéfoto, som Maria Ahlström, Nygårds, Kärrslätt, gjorde 1920. Hon står rak och allvarlig i flätor och Ormsödräkt med sin gitarr i handen mot en målad fond av himmel, hav och dramatiska klippformationer. Eller man sitter i gröngräset som familjen Friberg, Hanas, Norrby, som avbildade sig en försommardag på

Foto SOV:s arkiv

*Tre spelande vänner; Fällarna, 1910.
Kolm pillimehest söpra Fällarnast, 1910.*

1910-talet med en trattgrammofon i förgrunden, gitarren vid sin sida och blombuketter i händerna.

Trattgrammofonen, och senare vevgrammofonen, är ofta med i de mer privata fotografierna. I ett foto från Fällarna 1910 poserar tre män runt ett litet bord där en grammofon är placerad. De är vattenkammade och upplädda i slips och snörkängor och håller sina instrument fiol, dragspel och gitarr, redo för att spela. På ett annat foto syns de igen men nu tillsammans med fyra kvinnor. Två av dem håller cittror under armen, de övriga gitarrer. Gitarr och cittra, kvinnornas instrument på Ormsö.

På bröllopsbilder är det inte heller ovanligt att instrument finns med.

När Anders och Katarina Hammerman, Norrsmeds, Kärrslätt, gifte sig 1934, står brud och brudgum omgiven av Ormsöpiar och bröllopgäster. I bakgrunden syns blommande frukträd och snett framför brudparet sitter en kvinna i moderiktig 30-talsklänning och skor med klack och hon har en gitarr över knät. Vid sidan sitter en yngre man i finkostym och slips med en vevgrammofon bredvid sig. På skivtallriken ligger en skiva.

Man vill alltså visa upp sig med musikaliska attribut vid de viktiga och betydelsefulla händelserna i livet, som t ex ett bröllop är. Musik var en del av livets stora högtider.

Sångarresan – Ett bondbröllop från Vormsö

Sångkörerna hade ett rikt utbyte med varandra genom besök och återbesök i varandras bygder och de fick nya impulser genom kontakten med rikssvenska och finlandssvenska körer.

På inbjudan av manskören De Svenske reste också Vormsö Sångkör på en tio dagars lång sångarfärd, eller "turné", till Sverige. Året var 1930 och färdledare för resan var folkskolläraren Tomas Gärdestrom, Gärdesa Rälby, som också skrivit sångspelet Ett bondbröllop från Vormsö som kören uppförde.

Man uppträdde med fem föreställningar på Skansen i Stockholm, man sjöng i Seglora kyrka och i Storkyrkan, på Tärna folkhögskola i Västmanland och i Västerås. Stockholmstidningarna skrev om föreställningen och sammanlagt sågs den av flera tusen personer.

Kören uppvaktade också Johan Fridolf Hagfors, kompositör till Modersmålets Sång, estlandssvenskarnas "nationalsång". Studiebesök hanns också med – bl a besökte man Stockholmsutställningen, sommarens stora händelse i Stockholm, och Slottet, Gröna Lund, Riksmuseet och mönstergården Hamra.

På bilderna från Sångarfärden ser vi brud och brudgum klädda i traditionell bröllopsdräkt, liksom hela bröllopsföljet i sina ormsödräkter. Vi ser delar av scenografin, eller rekvisitan – de röda garnlindande halmkorsen och "kronan" av glaspärlor, så som bröllopsstugan skulle smyckas på Ormsö.

Sångfesten i Hapsal den 2 juli 1933

På 1930-talet levde den estlandssvenska sången upp. Nya körer bildades och den 2 juli 1933 samlades körerna till sångfest i Hapsals slottsruin, den första, och enda i estlandssvenskarnas historia. Sångfesten blev en stor framgång med mer än 3000 besökare.

Foto SOV:s arkiv

"Ett bondbröllop från Vormsö", Vormsö Sångkör på sångarfärd till Sverige 1930. I förgrunden Tomas och Maria Gärdström. „Vormsi pulm". Vormsi laulukoor laulureisil Rootsi 1930. aastal Esiplaanil Tomas ja Maria Gärdström.

Ormsö Sångkör var en av de deltagande körerna. Med ett sextiototal sångare var den en del av den förenade Estlandssvenska kören med totalt 150 körsångare. Anders Ahlros, Hullo Andorsa, var ormsökörens körledare, Cyrillus Kreek, som vid den tiden undervisade i musik på gymnasiet i Hapsal, dirigerade körsångarna.

Den 2 juli, dagen för Sångfesten, var en strålande försommardag. På utställningens fotografier kan feststämningen anas.

Festkonserten var indelad i olika avdelningar med svenska och finlandssvenska körverk, folkdansuppvisning av Svenska Gymnasiet och Birka folkhögskolas förenade danslag under ledning av lärarinnan Helga Blees följt av Rågöbornas danslag mm, mm. Helga Blees hade också tagit initiativet till en utställning av hemslöjd, konsthantverk, från svenskbygderna. Så blev Sångfesten mer än en Estlandssvensk Sångfest, det blev en kulturfest, en manifestation av hela den estlandssvenska folkkulturen.

"Så sjöngs det den kvällen som det aldrig sjungits, en skara estlandssvensk ungdom hade visat att den ej stod efter sina grannar esterna, och

ej heller vill stå." Så sammanfattade Kustbon estlandssvenskarnas första sångfest. "Det var de svenska bygdernas största och bäst lyckade folkfest. Det var en stor dag. Och en av våra vackraste minnen."

Det blev inga fler estlandssvenska sångfester då. Politiska skeenden gjorde att andra ting måste prioriteras. Men i år, 80 år senare, samlas körsångare åter i Hapsals slottsruin för att sjunga och sjunga sig samman.

... Sången tystnade.

Den sist daterade fotografiet i utställningen är från 1939 - "Viktor Amans Sångkör" står utanför skolköket i Hullo.

– Viktor Aman, från Nuckö och folksskollärare på Ormsö på 1930-talet, var en sann folkbildare och en stor vän av körsång, vilket han såg som en viktig del av folkbildningen.

I Kustbon från 1949 skriver han:

"Sången var för våra svenskar inte bara ett nöje, det var ett behov. Och den ingick i folkbildningsarbetet som en viktig del. På 1930-talet kom folkfesterna igång, där körsång och teater var huvudpunkter på programmet. Svenskestland besöktes

av flera officiella personer och flera rikssvenska körer. En i alla bygder omfattande manskör planlades – men så var Estlands tid ute.

Bolsjevikerna strypte sången.

Ormsö Sångkör fick order att sjunga på Röda arméns dag, och högtiden till ära valde vi 'Finska rytteriets marsch' (Finska vinterkriget hade slutat då). Strax före uppträdandet begärde politruken översättning av texten och frågade om vi inte kunde sjunga något annat, för den sången passade inte så bra just på Röda arméns dag. Vi lydde – men vi sjöng den sedan 1 maj i alla fall.

För att röra oss på lovlig mark skulle vi få ett antal sånger godkända av partiet. Vi sände in ett förslag på ett hundratal sånger och fick omsider svar.

19 sånger var godkända att sjunga i landet.

19 sånger är mycket litet.

Sången tystnade."

Lena Weesar

Utställningen pågår hela sommaren

Utställningen Sång och Musik på Ormsö i äldre tid pågår under hela sommaren.

Öppettiderna på Ormsö Hembygds-gård i Sviby är onsdag – lördag kl 10.00 – 17.00.

Ormsö Hembygds-gård
Vormsi kodukandimuuseum

Vormsi laul ja muusika vanemal ajal – fotonäitus 2013. aasta suvel!

Enne 1944. aastat oli laul ja muusika eestirootslaste juures tähtsal kohal. Esimese ja ainsa eestirootslaste laulupeo 80. aastapäeva puhul on 2013. aasta suvel Svibys, Vormsi talumuuseumi aidas avatud fotonäitus Laul ja muusika Vormsis vanemal ajal.

Kõik algas – ja lõppes – Thoréni ja Österblomiga, kes saadeti Rootsist Evangeelse Isamaa Sihtasutuse (EFS) poolt 1873. aastal Vormsisse ja Noarootsi misjoniõpetajaks ja äratusjutlustajaks.

Misjonäride käimalükatud ärkamisliikumine äratas vormsilaste huvi vabakiriklikus vaimus laulu ja koorilaulu vastu – ja tegi lõpu saarel valitsenud rahvalikule muusikatradiitsioonile hiiukannelde, tantsuviiside ja rahvalike koraalide näol. „Patused” hiiukandled põletati ära, rahvaviisid (laikar), tõrjuti kõrvale ja asendati palvetundidega, kus toaoreli ja kitarri saatel õilmitses äratuslaul.

SOV arhiivikogudel põhinev, ligi 40 fotost koosnev suvenäitus annab ülevaate Vormsi laulu- ja muusikaelu arengust 1895–1939. Vanim foto kujutab Kersleti lauluühingut, noorim Viktor Amani laulukoori Hullo koolimaja ees. Fotod pärinevad SOV arhiivi antud erakogudest.

Näitus avati laupäeval, 25. mail. Kohal oli umbes 150 külalist – eestirootslasi, saarerahvast, külalisi mandrilt ja Soome turiste.

Thorén, Österblom ja ärkamisliikumine

Misjonärid Ture Emmanuel Thorén ja Lars Johan Österblom saabusid rannarootslaste juurde ühel ajal. Thorén sai teenistuse Noarootsis, tulevase õpetajate seminari juures, Österblom Vormsis õpetajana. Õpetamise juurde kuulus ka laul, eriti koorilaul, mis levitas nende misjonit – Österblom õpetas äratuslaule koolilastele ning „Thoréni koor” külastas erinevaid rannarootsi alasid. Üks vormsilane kirjeldab

1870. aastate keskel toimunud Noarootsi lauljate külaskäiku selliste sõnadega:

„Thorén külastas oma kooriga Vormsit: Pingid seati välja, ja siis ütles Thorén: siia tulevad bassid. – Vaatasime, silmad suured peas, mida sinna pannakse, mis need 'bassid' üldse on. Siis tulid sinna täitsa tavalised mehed. Ei midagi erilist. Ja nad laulsid nii kenasti, ja juht vaatas ainult raamatusse, ja müksasime ühe enda omadest, keda pidasime kõige tugevamaks, ettepoole, et too vaataks, mis seal raamatus seisab. Sõnu seal ei olnud, olid vaid noodid!”

Laulukoorid ja muusikaühingud

Sellest ja järgmistest külaskäikudest inspiratsiooni saades vormsilased oma koorid nähtavasti löidki. Esimene teadaolev koor tegutses 1880.

aastatel Rälbys, 1893. aastal lisan-
dus Kersleti koor. Aastate jooksul
asutati koore ja muusikaühinguid
juurde, loodi ja reorganiseeriti ja
loodi uuesti, seda peamiselt aktiivse
usueluga külates. Nagu näha 1924.
aasta Vormsi kirikukoori fotost,
loodi koore ka üle küläpiiride. Siin
istub koori asutanud pastoriproua
Agnes Klasson naeratades, kübar
peas, taktikepp tugevalt pihus. Tema
ümber on saare eri osadest pärit
koorilauljad, tõsiste nägudega ja
sirgelt reas.

Samast aastast pärineb ka Rälby
muusikaühingu foto. Baptistide
pastor John Rönning ja ühingu
juht Hans Gärdeström istuvad koos
liikmetega, kes kõik on naised,
sirges reas, kitarrid käes. Läbi ja
lõhki muusikamees Hans Gärde-
ström Rälby Gärdesalt löi hiljem 15
noorest koosneva mandoliinikoori.
Mandoliinid ehitas Johannes Rönning

Foto SOV:s arkiv

Rälby Musikförening 1924. Hans Gärdeström, Rälby Gärdesa, sittande nr 3 från vänster, pastor John Rönning, sittande nr 4 från vänster. Rälby muusikaühing 1924. aastal. Hans Gärdeström Rälby Gärdesalt (esireas vasakult kolmas), pastor John Rönning (vasakult neljas).

berg Rälby Ihlmasalt ning Hans Gärdsström õpetas Rälby noored mängima.

1933. aastal pildistatud Vormsi meeskoor on vabameelsem ja moodsam, „ilmalikum” – trentškotis ja nokkmütsiga, kuues ja kübaras mehed, mõned koguni sundimatu teiste ees maas lebamas. Üks koori liikmetest, Saxby majakavaht Alexander Vilipere, muusikaliselt samuti väga andekas, õpetas saare noori mängima nootide järgi ning käsitsema viiulit ja tšellot mh 1930. aastate alguses tegutsenud Kersleti keelpillikvartetis.

Hiiukandle põletati, 'laikid' tõrjuti kõrvale

Ühes ärkamisega kadus Vormsi rahvalik muusikatradsioon – hiiukandle põletati ära ning 'laikid' tõrjuti kõrvale ja unustati. Ettekujutus, nagu oleks Österblom kutsunud vormsilasi üles oma hiiukandle (‘kuradiharfid’) hävitama, on üsna tavaline. Kuid selle kohta lähevad arvamused siiski lahku. Kas see toimus tõesti Österblomi otsesel õhutusel? Või tuli algatus nende endi poolt? Või oli tegemist vormsilaste endi uusvaimulikus ärkamisvaimustuses tehtud kollektiivse otsusega?

Igal juhul peitub vastus üle saare tulvanud ärkamislaines. Hiiukandle põletati Hullo „platsil” (torge) tuleriidal ning seejärel hiiukannelt avalikult mängimas ei kuulnud. Mängimist ('hlå än laik') peeti enam kui patuseks.

Hiiukannel, pühade ja pidude ajal kasutatud pill oli rannarootslaste üks iseloomulikumaid muusikariistu. Öeldakse, et enne ärkamisega kuulus hiiukandle mängimise oskus mehe kasvatus juurde. Kui seda ei osatud, polnud tegemist õige mehega. Ja hiiukandle suurest tähtsusest vanade vormsilaste jaoks annab tunnistust ka ütlus: „kalatünn, joogivaat ja hiiukannel on talupoja talvine lohutus”.

Foto SOV:s arkiv

Anders Vaksam med talharpa 1903.

Anders Vaksam hiiukandlega 1903.

Rahvamuusikat otsides

Hiiukannel kadus. Seetõttu on 1903. aastal tehtud foto, kus Anders Vaksam Håkabackanilt hiiukannelt mängib, veidi mõistatuslik. Kas neid, kes oma pilli ära ei põletanud ja endiselt seda mängisid, oli saare peal ikkagi veel?

Võib-olla, kuid Anders Vaksami kohta see ei kehti. Foto on lavastatud. Selle tegi Soome muusikateadlane Otto Andersson, kes veetis Vormsis rahvaviise üles kirjutades neli talvenädalat. Anderssonil oli hiiukannel kaasas ja Vaksamiga kohtudes küsis ta, kas too mängida oskab. Vaksam vastas nähtavasti, et mäletab. Ta poseeris kaamera ees, kuid Anderssoni pettumuseks nõustus ta mängima vaid „laule Issanda kiituseks”. Pärast Otto Anderssoni külaskäiku olevat Vaksam siiski omale kandle ehitanud.

Rannarootslaste rahvamuusika taasleidmiseks oli niisiis olemas akadeemiline huvi.

Rahvamuusikast huvi ka tundud helilooja Cyrillus Kreek. Oma nooruspõlves oli ta rannarootsi aladel ringi sõitnud ja tema talletuste hulgas on peamiselt hulk rahvalikke koraale.

Kreek kasvas osaliselt üles Vormsis. Tema isa oli Hullo õigeusu kooli õpetaja ja seal õppis ta rootsi keele soravalt selgeks. Hiljem õpetas ta Haapsalu gümnaasiumis, ka rootsi klassides muusikat, eelkõige laulu.

Muusika argi- ja pidupäeval

Mitmed näitusel olevad fotod on puhtalt perekondlikud. Ka seal on pillid tavaliselt kaasa võetud. Kerletist Masilt pärit Hallmanite perekonnapotol (1910) seisab peretütar Maria oma vanemate ja väikeste vendade vahel, kitarr ees. Muusika tähtsust perekonnas taheti esile tõsta. Juba noorusest peale oli entusiastlik koorilaulja ka tema isa Johan Hallman. See huvi saatis teda elu lõpuni. Ateljefoto pildistamiseks käiakse ka Haapsalus. Nii tegi 1920. aastal Maria Ahlström Kersleti Nygårdsalt. Ta seisab sirgelt ja tõsiselt, patsides ja Vormsi rõivastes, kitarr käes, taevast, merd ja kaljusid kujutava maalingu taustal. Või istutakse rohelisel murul nagu perekond Friberg Norrby Hanaselt, kes jäädvustas end ühel 1910. aastate varasuvisel päeval. Nende ees on torugrammofon, kõrval kitarr ja käes lillekimbud.

Torugrammofon, hiljem ka vântgrammofon on sageli privaatsematel fotodel. Ühel 1910. aastal Fällarnas tehtud pildil poseerivad kolm meest väikese laua ümber, millele on paigutatud grammofon. Neil on märjalt kammitud juuksed ja nad on lipsudes ja nõörkingades, valmis viiulit, lõõtspilli ja kitarrit mängima. Nad on ka ühel teisel fotol, kuid nüüd koos nelja naisega. Kahel naisel on käe all tsitrid, ülejäänutel kitarrid. Kitarr ja tsitter, Vormsi naiste muusikariist.

Pillid on tavalised ka pulmapildidel. Kui Anders ja Katarina Hammerman Kersleti Norrsmedsilt 1934. aastal abiellusid, ümbritsevad seisvat pruuti ja peigmeest Vormsi tüdrukud ja pulmalised. Tagaplaanil paistab õitsev viljapuu ja pruutpaari ees istub moekas 30. aastate kleidis ja kontskingades naine, kitarr põlve

Foto SOV:s arkiv

*Bröllop mellan Anders och Katarina Hammerman, Norrsmäds, Kärrslätt, 1934.
Anders ja Katarina Hammermani pulmad 1934. aastal*

peal. Tema lähedal istub noor peenes ülikonnas ja lipsuga mees, kõrval väntgrammofon. Plaaditaldrikul on üks plaat.

Tähtsate ja oluliste elusündmuste puhul nagu pulmad püüti end niisiis näidata koos muusikaliste atribuutidega. Muusika oli osa elu suurtest tähtpäevadest.

Laulureis – Vormsi pulm

Laulukoorid oli teineteist külastades tihedas läbikäimises ning said riigirootsi ja soomerootsi kooridega suheldes uusi mõjutusi.

Meeskoori De Svenske kutsel tegi ka Vormsi laulukoor Rootsi 10-päevase laulureisi ehk „turnee”. Aasta oli 1930 ja reisijuhiks kooliõpetaja Tomas Gärdeström Rälby Gärdesalt, kes kirjutas ka laulumängu Vormsi pulm, mille koor ette kandis.

Stockholmis Skansenis esineti viis korda, lauldi Seglora kirikus ja Suurkirikus, Västmanlandis Tärna rahvaülikoolis ja Västeråsis. Stockholmis ajalehed kirjutasid etendusest ja seda vaatas kokku mitu tuhat inimest.

Koor külastas ka Johan Fridolf Hagfors – eestirootslaste hümnia Emakeele laul autorit. Jõuti ka õppekursioonidele – muuhulgas külastati suvist suursündmust

Stockholmi näitust ja kuningalossi, Gröna Lundi, Riigimuseumi ja Hamra näidistalu.

Laulureisi fotodel näeme traditsioonilistes pulmarõivastes pruuti ja peigmeest, Vormsi rahvariities on ka kogu pulmaseltskond. Näeme osa stenograafiast ehk rekvisiite – punase lõnga sisse mähitud õlgriste ja klaaspärlitest „krooni”, nii nagu Vormsi pulmamaja kaunistati.

Foto SOV:s arkiv

*Festplatsen, den Estlandssvenska sångfesten, Hapsals Slottsruin, 1933.
Eestirootslaste laulupeo lava Haapsalu lossihoovis 1933. aastal.*

Haapsalu laulupidu 2. juulil 1933

1930. aastatel oli eestirootslaste laulupeo tõusuteel. Loodi uusi koore ja 2. juulil 1933 kogunesid koorid Haapsalu lossivaremetesse eestirootslaste ajaloo esimesele ja ainsale laulupeole. Laulupidu õnnestus igati, osavõtjaid oli enam kui 3000.

Peol osalenud kooride hulgas oli ka Vormsi laulukoor. Oma 60 lauljaga oli see osaks kokku 150 lauljaga eestirootslaste ühendkoorist. Vormsi koori juht oli Anders Ahlros Hullo Andorsalt, koorilauljaid juhatas tollal Haapsalu gümnaasiumis muusikat õpetav Cyrillus Kreek.

Laulupeo päev, 2. juuli, oli särav varasuvine päev. Peomeeleolu on aimatav ka näituse fotodelt.

Peokontsert koosnes erinevatest lõikudest, millesse kuulusid rootsi ja soomerootsi kooriteosed, Haapsalu Rootsi gümnaasiumi ja Pürksi rahvaülikooli ühisrahvatantsuansambli etteaste õpetaja Helga Bleesi juhtimisel, millele järgnes pakrilaste tantsuansambli esinemine jne. Helga Bleesi algatusel korraldati

ka rannarootslaste käsitöönäitus. Nii sai laulupeost midagi enam kui eestirootslaste laulupidu, sellest sai kultuuripidu, kogu eestirootslaste rahvakultuuri manifestatsioon.

„Nii lauldi sel õhtul nii nagu ei kunagi varem, väike seltskond eestirootsi noorsugu näitas, et ei jää ega taha jääda oma naabritest eestlastest mitte millegagi maha.” Nii võttis Kustbon eestirootslaste esimese laulupeo kokku. „See oli rootslaste suurim ja kordaläinud rahvapidu. Suur päev. Ja meie üks kauneimaid mälestusi.”

Rohkem eestirootslaste laulupidusid tookord ei tulnud. Poliitiliste sündmuste tõttu tuli tegeleda muude asjadega. Kuid tänavu, 80 aastat hiljem kogunevad koorilauljad taas Haapsalu lossivaremete vahele end ühte laulma.

„Viktor Amans Sångkör” utanför skolan i Hullo, 1939.

„Viktor Amani laulukoor” Hullo koolimaja ees 1939.

... Laul vaikus

Viimasena dateeritud näitusefoto pärineb aastast 1939 – Viktor Amani laulukoor Hullo koolimaja ees.

Noarootsist pärit Viktor Aman, Vormsi kooliõpetaja 1930. aastatel oli tõeline rahvalgustaja ja suur koorilaulu sõber, pidades seda tähtsaks rahva harimise osaks.

1949. aasta Kustbonis kirjutab ta:

„Laul polnud meie rootslaste jaoks mitte ainult meelelahutus, see oli

Foto SOV:s arkiv

Ormsö sångkör på sångarfesten 1933 i Hapsal.

Vormsi laulukoor Haapsalus laulupeorongkäigus, 2. juuli 1933

ka vajadus. Ja see kuulus tähtsa osana rahva harimise juurde. 1930. aastatel said hoo sisse rahvapeod, mille põhiraskus oli koorilaulul ja teatril. Rannarootslastel käisid külas

nõudis politruk laulusõnade tõlget ja küsis, kas te midagi muud laulda ei võiks, sest see lugu Punaarmee aastapäevaks eriti ei sobivat. Andsime järele – kuid 1. mail laulsime selle laulu siiski ära.

Et jalgealune kindel oleks, pidi paljudel lauludel olema partei luba. Saatsime neile oma sadakond laulu ja saime pärast pikka ootamist vastuse.

Laulmisluba anti 19 laulule.

19 laulu on väga vähe.

Laul vaikus.”

Lena Weesar

Näitus on avatud kogu suve

Näitust Vormsi laul ja muusika vanemal ajal saab vaadata kogu suve.

Lahtiolekuajad Sviby kodukandimuuseumis on kolmapäev – laupäev kl 10–17.

Ormsö Hembygdsgård
Vormsi kodukandimuuseum

mitmed ametiisikud ja riigirootsi koorid. Kavandati ka kõiki rootslasi ühendava meeskoori loomist – kuid siis sai Eestile antud aeg ümber.

Bolševikud lämmatasid laulu.

Vormsi laulukooril kästi laulda Punaarmee aastapäeval, ja pidupäeva puhul valisime esitamiseks „Soome ratsanike marsi” (Talvesõda oli just lõppemas). Vahetult enne esinemist

Barn är ett folk och de bor i ett främmande land, detta land...

Jag föddes i Spithamn by i den tid som var den första Estniska republikens tid. Men den tiden blev mycket kort. En månad och elva dagar för min del. Båda mina föräldrar var också födda i byn, men i ett annat rike. Sedan breder det ut sig, men alla mina förfäder kan man säga så långt jag vet kom från västra Estlands estlandssvenska befolkning. De spridde sig åt olika håll i världen, vilket jag också gjorde, då pappa en februarinatt tog familjen, några släktingar i fiskebåten och gav sig av till Finland tillsammans med två andra båtar. Detta för att han inte skulle behöva gå ut i kriget för främmande makt. Några år tidigare hade han gömt sig i skogen. Vi hade både ryska och tyska ockupationsmän hos oss, men jag har inga minnen eller berättelser om att någon skulle ha skrämt eller behandlat mig illa.

Sedan växte jag upp i Stockholms-trakten. Det var en tid som gick mig och familjen väl, nytt hus, studier, resor, studier, arbete, äktenskap.

Vi bestämde oss för äventyret att flytta till Gotland. Där fanns det billiga hus. Och vi köpte första dagen på ön ett stort stenhus som varit fattighus och ålderdomshem och vi fick samma dag arbete på skolan som lärare. På den tiden var det lätt i Sverige. Under de trettio år vi bodde i huset fick vi tre barn som växte upp och gav sig ut i världen. Två år efter min man hade dött, sålde jag huset och nu fick jag börja om igen.

Då hade jag redan börjat återupp-täcka och blivit medborgare igen i mitt födelseland och min födelseby. Min mamma hade fått tillbaka delar av familjernas mark och vi fick arva en liten gård av en släkting som varit ut i kriget, överlevt och nu testamenterade huset till mor. Mina syskon var också intresserade och vi

Foto Göte Brunberg

Här alldeles vid strandkanten till Östersjön med horisonten i bakgrunden trivs jag bäst.

Siin, Läänemere rannal, horisondi taustal meeldib mulle kõige enam.

började resa flera gånger om året. Många gamla bybor, släktingar, gymnasieelever tyckte det var intressant med ett nytt land eller ett nygammalt.

Om man får leva så länge som jag och har bott i ett så välordnat land som Sverige och ser att ens födelseland också sakta men säkert vrider sig mot det mycket välordnade hållet, bort från förvirringen i början, där folk försökte överleva med alla medel, ja då kan man som pensionär också slå sig ner i en by där man är född, men som har vridits runt, gått i gruset och sakta men säkert reser sig. Nu är det inte en bondby eller seglarby. Nu byggs nya hus på ärvd eller köpt mark och vi är en blandning av människor som tillbringar tiden i byn på sin fritid, eller som pensionär, som ju också är fri tid.

Jag bor nu, brukar jag säga, på heltid för tredje året i Spithamn by i Läänemaa Estland.

Jag skrev ut mig ur Sverige för två år sedan, då mina affärer ordnat upp

sig. Men pensionen kommer från Sverige till Swedbank i Hapsal. Skatten dras i Sverige så jag är fortfarande kvar inom kyrka och sjukvård. När människor klagar, ja undrar varför banken drar viss kostnad för sina tjänster, så säger jag att det är bra med svenska banker. Man kan lita på dem.

Jag bor i ett nybyggt, litet trähus. Det är lätt att värma upp, det är fullt modernt. Jag bodde i ett tre gånger så stort stenhus på Gotland så jag vet. Vi är bara några få hus som är bebodda hela året om. Men det finns många fritidshus. Nu i påsktider promenerar unga människor förbi på vägen. Annars under veckan kommer någon enstaka bil på den isbelagda grusvägen. Det börjar töa, men vinden viner från Finska viken från öster. Det har varit sol och omväxlande iskalla, eller varma vindar i hela mars.

Jag har tagit med mig sådant som jag har minnen med. Min mosters uppslagsverk, min mammas soffa,

köksbordet då barnen var små, min mans alla böcker, stolar och fåtöljer som ärvts, bord som jag fått att vänner osv. Det som är nytt är min 4-hjulsdrivna bil.

Den service jag behöver finns tillgänglig eftersom vägarna plogas varje dag om det behövs. Jag går varje tisdag till en pensionerad estnisklärarinna som bor i byn. För att försöka lära mig estniska på gamla dagar. Pappa sade "tule sia", det är den enda estniska jag kommer ihåg från barndomen. Jag försökte studera estniska på Stockholms Universitet, men det var en delkurs för de som studerade finska och läroboken var på finska så det gav jag upp efter två gånger. Sedan började jag på studiecirkel på Gotland med en est som flytt, som lärare. Men har man alltid varit en lat lärjunge och haft mycket för sig så har estniskan fortsatt att vara mycket knagglig. Denne lärare har nu återvänt och kommer ofta med sin pensionerade pianolärarinna på besök.

Efter oktober då de flesta släktingar har åkt till Sverige blir det mörkt. Då går man ner i en sorts dvala. Sömn, TV, böcker, internet, telefon, skriva något. Det är ljus sex timmar och några minuter. Idag påskafton är dagens längd 13 timmar och fem minuter. Varje dag skriver jag upp vad tiden för ljuset är och vad jag skall göra. I natt får vi sommartid, men det påverkar inte dagens längd. Nu har solen skinit en hel månad och då är TV på dagen inte så bra. Jag har fyra fönster i stora rummet, men bara en rullgardin som jag fått av en händig man här i byn. Han har också gjort mig en flaggstång och jag följer dagens händelser. Dels finns det flaggdagar. 14 stycken estniska och 14 stycken svenska. Men ingen av dessa sammanfaller. De svenska är sig ganska lika från förr i tiden, kanske någon ny prinsess-namsdag tillkommit. Men här i Estland verkar det dyka upp nya dagar hela tiden. Dels har man två nationaldagar, en i februari och en i augusti, fredsdagar, som t.ex.

Tartufredens dag, dels andra seger eller fredsdagar, dels modersmålets dag, mors och fars dag. Så har man sorgedagar då flaggan har sorgflor. I år firade man till åminnelse utan att det var allmän flaggdag till minne av förintelsen och till minne av deportationen den 25 mars 1949 med ljus tända på olika platser och

upp det, det behövdes inget annat, och att vandra längs stranden är det bästa. Eftersom byborna träffats i Sverige höst och vår så har vi samlat lite pengar till ett gemensamt sommarsammanträde och sopbetalning. Nu i höstas fick vi upp en bytavla med byns historia som sitter bredvid brevlådorna.

*Mitt hus i Spithamn ligger alldeles vid Östersjöns strand.
Minu Spithami maja asub ranna ääres, vaatega merele.*

Foto Göte Brunberg

städer. T.om. på Gotland nämndes att ljus markerat denna dag. Men så är också min f.d. estnisklärars dotter estnisk konsul på Gotland. I samma veva talade man om att ha en minnesdag för Skogsbröderna. Vi får se om det fastställs till nästa år.

Jag är med i det Svenska kulturrådet och vi träffas lördagen den 6 april i Tallinn, sedan reser jag några veckor till Sverige. Min äldste son som kom hit och stannade förra sommaren blir kvar och vaktar huset och tar in posten. Efter att jag träffat övriga barn och barnbarn i Stockholm och på Gotland så kommer min bror och jag tillbaka till Spithamn innan maj månad. Då skall vi vårstäda kyrkogården och så småningom stranden som jag bor bredvid, men vi skall låta fåglarna vara i fred bland vassen fram till i mitten av juli har naturvårdsverket sagt oss.

Jag började med sopcontainer i byn efter att ha skadat ett knä och läkaren sade att jag skulle träna

Då vi träffas på sommaren alla vi i byn då lär vi känna de som annars bor i landet.

Förra sommaren seglade galeasen Hoppet, byggd i Spithamn 1925–26 och med mycket arbete och många äventyr åter i Estland. Jag har haft en liten del i dess överlevnad då jag träffade på henne som fritidsbåt i Visby. Men den stora insatsen har människor i Finland gjort. Hoppet tjänstgjorde ju som fraktbåt i Finland under 40 år.

Nu kan ni segla måndag-lördag från Tallinn över de små estlandssvenska öarna och tillbaka till Tallinn. Det är en fantastisk resa. Jag har gjort den. Min pappa var 14 år då han började segla. Det var samma år som Tartufreden – den viktigaste dagen i Estlands historia. Den 2 februari – hissa flaggan då.

*Birgit Eldh
Spithamn / Spithami*

Lapsed on üks rahvas ja nad elavad võõral maal, sellel maal...

Sündisin Spithami külas ajal, mil oli esimese Eesti Vabariigi aeg. Kuid see aeg jäi väga lühikeseks. Minu jaoks üks kuu ja üksteist päeva. Külas, kuigi teise riigi ajal sündisid ka minu mõlemad vanemad. Edasine on ähmane, kuid niipalju kui mina tean, pärinevad kõik minu esivanemad Lääne-Eesti rannarootslastest. Nad kadusid maailma eri otstesse, nagu minagi, kui isa võttis ühel veebruariööl perekonna, mõned sugulased kalapaati ja sõitis Soome, kaasas veel kaks paati. Kõik selleks, et vältida võõrvõimu eest sõdimist. Mõni aasta varem oli ta end metsas varjanud. Meie juures oli nii vene kui saksa okupante, kuid ma ei mäleta ega ole kuulnud, et keegi oleks mind hirmutanud või mulle liiga teinud.

Kasvasin üles Stockholmi kandis. See aeg oli mulle ja mu perele hea. Uus maja, õpingud, reisirid, õpingud, töö, abiellumine.

Tegime riskantse otsuse kolida Gotlandile. Seal oli odavaid maju. Ja me ostime saarel kohe esimesel päeval suure kivimaja, mis oli olnud vaestemaja ja vanadekodu ja saime samal päeval kooli õpetajaks. Sel ajal oli Rootsis lihtne. Majas elatud 30 aasta jooksul sündis kolm last, kes kasvasid suureks ja läksid maailma. Kaks aastat pärast mehe surma müüsin maja maha ja alustasin otsast peale.

Siis olin juba hakanud oma sünnimaad ja sünniküla uuesti avastama ning saanud taas selle kodanikuks. Ema oli saanud tagasi osa suguvõsa maast ja ühelt sugulaselt, kes oli olnud sõjas, tulnud sealt eluga tagasi ja nüüd maja emale pärandas, pärisime väikese talu. Asi pakkus huvi ka õdedele-vendadele ja me hakkasime Eestis käima mitu korda aastas. Paljud endised külaelanikud,

*Birgit med syster Jenny i sitt nybygda hus i Spithamn.
Birgit koos õe Jennyga oma Spithami kodus.*

Foto Margareta Hammerman

sugulased, gümnaasiumiõpilased pidasid uut ehk uusvana maad huvitavaks.

Kui elada sama kaua kui mina ja nii hästikorraldatud riigis kui Rootsi ja näha ka sünnimaad tasapisi, kuid kindlalt end korrastatuse poole keeramas, eemale esialgsest segadusest, kus inimesed püüdsid kõiki vahendeid kasutades ellu jääda, siis võib ka pensionärina asuda külla, kus ollakse sündinud, kuid mis on keeratud pahupidi, olnud rusudes ning tõuseb tasapisi, kuid kindlalt. Nüüd ei ole tegemist ei talupoegade ega purjetajate külaga. Nüüd ehitatakse päritud või ostetud maale uusi maju ja meie oleme inimesed, kes veedavad külas oma vaba aega või pensionipõlve, mis on ju ka vaba aeg.

Nüüd elan juba kolmandat aastat, nagu tavatsen öelda, täiskohaga Läänemaal Spithami külas.

Kirjutasin end Rootsist välja kaks aastat tagasi, kui minu asjad olid

laabunud. Kuid minu pension laekub Rootsist Haapsalu Swedbanki. Maksud arvestatakse Rootsis maha, mistõttu olen kiriku ja haigekassa jaoks endiselt alles. Kui inimesed kurdavad ja küsivad, miks pank oma teenuste eest tasu võtab, ütlen, et Rootsi pangad on siiski head. Neid saab usaldada.

Elan uues väikeses puumajas. Seda on kerge kütta, see on täiesti tänapäevane. Tean seda, kuna elasin Gotlandil kolm korda suuremas puumajas. Aastaringselt elatakse vaid mõnes üksikus majas. Kuid see-eest on palju suvilaid. Nüüd lihavõtte ajal jalutab tee peal palju noori. Muidu tuleb jäätunud kruusateed pidi vaid mõni auto nädalas. Kisub sulale, kuid ida poolt, Soome lahelt ulub tuul. Kogu märtsikuu paistis päike ja vaheldumisi puhusid nii jäised, kui soojad tuuled.

Võtsin endaga kaasa selle, mis seotud mälestustega. Tädi entsüklopeedia, ema diivani, köögilaua

ajast, mil lapsed olid väikesed, mehe raamatud, pärandusena saadud toolid ja tugitoolid, sõpradelt saadud laua jne. Ainus uus asi on neljarattaveoga auto.

Vajalikud teenused on kättesaadavad, sest kui tarvis, aetakse teed lahti iga päev. Teisipäeviti käin külas elava pensionärist eesti keele õpetaja juures. Et vanas eas eesti keelt õppida. Isa ütles „tule sia“. Need on ainsad eestikeelsed sõnad, mis lapsepõlvest meeles. Üritasin eesti keelt õppida Stockholmi ülikoolis, kuid tegemist oli soome keele tudengitele mõeldud osakursusega ja õpik oli soomekeelne, mistõttu loobusin pärast kaks korda kohalkäimist. Hiljem alustasin õppimist Gotlandil õpiringis, õpetajaks oli üks põgenikust eestlane. Kuid olen alati olnud üks laisk õpilane ja tegelenud paljude muude asjadega, mistõttu minu eesti keel on endiselt väga konarlik. See õpetaja on nüüdseks Eestisse tagasi tulnud ja käib koos oma pensionärist klaveriõpetajaga mul tihti külas.

Pärast oktoobrit, kui enamik sugulasi on Rootsi sõitnud, algab pime aeg. Siis vajutakse mingisugusesse poolunne. Magamine, telekas, raamatud, internet, telefon, veidi kirjutamist. Valget aega on kuus tundi ja mõned minutid. Täna, lihavõttelaupäeval on päeva pikkus 13 tundi ja viis minutit. Kirjutan iga päev üles, kui palju valget aega on ja mida kavatsen teha. Öösel tuleb suveaeg, kuid see päeva pikkust ei mõjuta. Nüüd on päike paistnud terve kuu ja siis päevasel ajal telekat vaadata pole hea. Suurel toal on neli akent, kuid ainult üks ruloo, mille sain ühelt külas elavalt kuldsete kätega mehelt. Ta on teinud mulle ka lipuvarda ja ma järgin igapäevaseid sündmusi. Näiteks lipupäevi. 14 eesti ja 14 rootsi lipupäeva. Kuid ükski neist ei kattu. Rootsi päevad sarnanevad paljus endisaegsetele, võib-olla on lisandunud mõni uus printsessi nimepäev. Kuid siin Eestis paistab neid pidevalt juurde tulevat. Teisalt on kaks riigipüha, üks veebruaris ja üks augustis, rahupäevad nagu

nt Tartu rahu aastapäev, või muud võidu- või rahupäevad, emakeele päev, emade- ja isadepäev. Ja siis on ka leinapäevi, mil lipul on leinaloor. Sel aastal mälestati, ilma üldise lipupäevata, Holokausti ja 1949. a. 25. märtsi küüditamist, süüdates erinevatel väljakutel ja linnades küünlaid. Selle päeva märkimist küünaldega mainiti isegi Gotlandil. Kuid samas on ka minu endise eesti keele õpetaja tütar Gotlandil Eesti konsuliks. Samamoodi räägiti ka metsavendade mälestuspäeva siseseadmisest. Eks me näe, kas see järgmisel aastal tuleb.

Kuulun Rootsi kultuurinõukogusse ja 6. aprillil on Tallinnas koosolek.

ranna ääres liikuda, hakkasin külas prügikoristusega tegelema. Kuna külaelanikud said Rootsis sügisel ja kevadel kokku, kogusime veidi raha suviseks kokkutulekuks ja prügi eest maksmiseks. Eelmisel sügisel püstitasime postkastide kõrvale infotahvli küla ajalooa. Suvel külas kokku saades õpime tundma ka teisi siinseid elanikke.

Eelmisel suvel purjetas 1925.–1926. aastal Spithamis suure töö ja paljude seikluste saatel ehitatud kaljas Hoppet Eestisse tagasi. Väike osa tema ellujäämisest on ka minul, sest sattusin tema peale, kui seda Visbys lõbusõidulaevana kasutati. Kuid suure töö tegid ära Soome inimesed.

Foto Margareta Hammerman

Galeasen Hoppets största supprar Birgit och Sten Westerholm seglade med Hoppet från Hapsal till Stockholm tidigare i år. Birgit klädd i Spithamndräkten inför besöket på Stockholms slott.

Kaljas Hoppeti suurimad toetajad Birgit ja Sten Westerholm sõitsid Hoppetiga Haapsalust Stockholmi aasta algupoolel. Birgit Spithami rahvarõivais enne kuningalossi külastust.

Seejärel sõidan mõneks nädalaks Rootsi. Vanim poeg, kes peatus siin möödunud suvel, jääb maja valvama ja posti võtma. Pärast kohtumist teiste laste ja lastelastega Stockholmis ja Gotlandil tuleme koos vennaga maikuu alguseks Spithami tagasi. Siis koristame surnuaeda ja jõudumööda ka randa, mille ääres elan, kuid looduskaitse käsul jätame roostikus elavad linnud juuli keskpaigani rahule.

Pärast põlvevigastust ja arsti soovitusel põlve treenida, milleks ja oks pole tarvis ei muud kui vaid

Hoppetit kasutati ju Soomes 40 aastat kaubalaevana.

Nüüd võite esmaspäeval-laupäeval purjetada Tallinnast väikestele rannarootsi saartele ja tagasi. Reis on fantastiline. Olen selle ise läbi teinud. Minu isa oli 14-aastane, kui ta purjetama hakkas. See oli samal aastal kui Tartu rahu – Eesti ajaloo tähtsaim päev. 2. veebruaril – heisake siis lipp.

Birgit Eldh
Spithamn / Spithami

Minnen från min skoltid

Ur Ronor nr: 1-2 1989

När jag som tioåring började skolan, den svenska skolan i Vippal socken, Uglas by, Iiskas gård hos Lisette Norrman. Hon hade tre kammare, kök och farstu. I det minsta rummet bodde hon själv, ett annat litet rum användes av läraren och det tredje större rummet användes som klassrum. Varje gång jag hör talas om Oskar Luts bok "Våren", ser jag i mitt inre öga just detta hus. Förstaklassarna hade tavla, griffel och en trasa för att sudda tavlan. Trasan var fäst med ett snöre vid tavlans träram. När det var riktigt dåligt väder så fick vi också tillbringa natten i skolan. För detta hade vi filter och säckar hemifrån. På kvällen sköt vi borden samman, bredde ut våra säckar på dem och så sov vi. Läraren kom från sitt rum, läste aftonbönen för oss eller så gjorde någon av oss själva det. Då sjöng vi också: Bred dina vida vingar å herre över mig och låt mig stilla vila i ve och väl hos Dig. Tag din vård och hägnad oss alla stora, och låt till nattens vila i lugn och ro oss gå.

På morgonen samlade vi ihop våra bäddar, bar allt till Lisettes kök och lade allting i en hög där. Hon måste ha haft mycket och tålamod med det hela! Dock hände det sällan, mycket sällan att vi övernattade i skolan.

Vår lärare var Aleksander Samberg, en ung man från Korkis. Undervisningen skedde på svenska men förklaringar fick vi på estniska. Bara några få av oss förstod svenska och då också i Vippal dialekt. Före skolan fick vi alla små svenska läseböcker, i vilka vi läste hemma. På första skoldagen lät läraren oss läsa på prov och ta reda på hur mycket vi kunde. Svenska språket föll i glömska därför att ester såg över axeln på den som talade svenska. Min svärmor sade att hennes svärmor hade skrattat ut henne när hon talade svenska med sina barn, och sade: Vad det för svenskt knatter igen?

Och så försvann svenskan från detta hus liksom från andra. Man talade det språket som talades av den som bestämde i huset.

Lektionerna var i skolan så som det föll sig ibland längre, ibland kortare. När vädret var vackert, var vi ute. Läraren lärde oss svenska ringlekar och annat roligt. När husen och jordar delades ut till folket, blev Vippals herrgård skola. Jag gick dit i andra klass. Allting var snyggt och välskött. På golvet åkte större barn kana, de små stod och gick som getkillingar på is. Det fanns stora speglar som sträckte sig från golv till tak, mörka tunga gardiner framför fönstren! Med tiden försvann dessa saker. Bara gropiga golv och nakna fönster blev kvar.

Den svenska klassen fick kaminrum till sitt förfogande. När det var kallt tände man en brasa i kaminen. Senare fick vi flytta från det ena rummet till det andra. När jag avslutade sjätte klassen hade vi undervisning i magasinförvaltarens gamla bostad. Den obligatoriska skolgången var 4 år. När jag nådde sjätte klassen var vi bara två stycken kvar, Albert Koppelman och jag. Han slutade efter nyåret jag blev helt ensam kvar. Alla klasser var tillsammans i ett stort rum. Läraren gav mig uppgifter och sysslade då med andra. När det blev tid över förhörde han mig. Efter läraren Samberg fick vi en ny lärare Katarina Hammerman från Ormsö. Vi hade långt till skolan – 8-9 kilometer. Det var hon som till att man inrättade internat. Hon bjöd dit en ung flicka från Ormsö,

som hette Agneta Timmerman, som började laga mat oss. Det var nog svenska sällskapet som betalade hennes lön.

Foto SOV:s arkiv

Vippals skola 1922.

Sittande fr: vä / vasakult: Elfride Palmkron, Hermine Olep, lärare Katarina Hammerman, Gerda, Salme Valp.

Vihterpalu kool 1922. aastal.

Vasakult: Elfride Palmkron, Hermine Olep, õpetaja Katarina Hammerman, Gerda, Salme Valp

Vi hade också våra små bemärkelsedagar och fester såsom Gustav Adolfs dödsdag, jul och vårhelg. Tiden gick och min skolgång tog slut.

Den svenska skolan hade hela tiden varit en nagel i ögat på kommunstyrelsen. Det fanns ett hot för att den skall stängas helt. Då beslöt sig Anu Engblom från Kibru by, som var en duktig svensksinnad bondhustru och Katarina Hammerman att man måste söka hjälp någonstans. De skickade mig till Tallinn, till estlandssvenskarnas representant i Riksförsamlingen, herr Hans Pöhl. Varför var det just jag som de skickade till Tallinn, vet jag inte ens i dag. Jag var sjutton år gammal då och jag åkte till Tallinn med ungdomens djärvhet och iver. Anu och Katarina körde mig med häst till Vasalemma station. Efter som jag var ju lantflicka och kände inte till staden så undrade jag hur jag skulle lyckas finna Herr Pöhls hem. Men i varje fall kom jag dit och blev emottagen. Jag berättade

för honom om mitt ärende, han avhörde mig och lovade göra vad som stod i hans makt.

Nästa år kom en ung man cyklande till Jürigården och frågade: Bor Vilma Tönnisson här? Jag sade att det var jag. Då presenterade han sig: Anders Lindström, lärare i Vippals nya svenska skola. Lärarinna Hammerman hade rest till Sverige för att utbilda sig.

Vi gick till skolan. Jag satt på cykelramen och han trampade på pedalerna. Jo, vi kanske också gick ett stycke. Den dåvarande skolrektorn R. Esko förevisade vad som fanns att visa och sade att svenska skolan måste flytta därifrån.

Det var August Tönnisson i Aplikby som gav skolan tak över huvudet. Vi skaffade häst någonstans och började med flytningen. Den ene satt på kramlasset och den andre gick med cykeln bredvid. I det ena rummet ställde vi skolans möbler, i det andra lärarens ägodelar. På så sätt var cirkeln sluten skolan befann sig åter igen i en bondgård.

Om jag minns rätt, gick Anders Lindström och blev lärare i Korkis. Tidigare hade Korkis barn gått i skola i Vippal över ett avstånd på 18 kilometer. Då grundades där alltså en Svensk skola.

Lärare i Vippal blev Martha Gottkamp. Då flyttade vi åter tillbaka till herrgården. Detta var resultatet av min resa till Tallinn. Marthas flicknamn var Blees, hon var född i Hapsal. På hennes initiativ kom idén om att bygga egen skola. Man sammankallade ett möte som hölls i Mose by i Jyri gård. Det beslutades vad varje by skall ge till bygget. Johan Benström, husbonden i Pärtli gård i Aplikby tilldelade tomten. De andra utfäste sig att ge timmer, häst, arbetsdagar, allt efter möjlighet. Man köpte det gamla skolhuset, jag tror det var svenska sällskapet som ordnade det. Man beställde också projekt. Marthas svåger var arkitekt, det var han som ritade projektet och jag tror att det gjorde han utan

ersättning. Rivningen av det gamla huset inleddes på vintern 1933. Hur mycket damm från gamla tider som det inte flög upp vid rivningen, och hur mycket gliringar det inte förekom – skulle det här vansinniga företaget verkligen leda någon vart! Men det gjorde det.

Vi unga sprang omkring i byarna och samlade pengar till tekvällar och lotterier. Den ena gav bidrag med ägg, den andre med smör, de tredje med pengar, den fjärde med finmjöl, var och en efter sina möjligheter. Tomhänta lämnade vi ingen enda stuga. Och naturligtvis gick vi inte dit där vi fruktade att bli utskrattade. Till lotteriet gav man vad man hade och den som inte hade någonting, satte i all hast i gång med att göra något. Vi gick till sångrepetitioner. När det blev sommar, blev det fest. Och eftersom man visste vad inkomsten skulle användas till, så var det gott om folk. Det var svenskar från huvudstaden, från Hapsal, Ormsö, Rågöarna. I herrgården fanns i den stora matskapsrummets ugn ännu kvar, där bakade man tårter och finbröd, som var nödvändiga till tebordet. Martha var eldsjäl bakom det hela och andra var med all sin iver. Under festen satt vi viktiga och sålde allt det goda som fanns. Vad en portion kostade minns jag inte.

På sommaren gick vi och plockade mossor som skulle användas som tätning mellan timmerstockarna. Det gällde att samla god mossor från slåttermarker. Den gröna mossan från skogen sades gynna vägglös. Man höll också auktion på Pärtli

Foto SOV:s arkiv

Invigning av Vippals nya skola 1935.
Alliklepa uue koolimaja avamine 1935.

gård. Där såldes många gamla hushållsredskap och alla inkomster gick till skolbygget.

Då kom året 1935. Skolhuset var färdigt. Invigningsfesten hölls i glad stämning. Det kom många gäster. Man inscensatte en gammaldags bröllopsfest. Bruden var Lisette Blees, brudgum var Johannes Lindgren. Nu inleddes skolundervisning och föreningsliv i ett eget hus.

Det kom 28 elever till den nya skolan. Föreningslivet leddes av Martha.

Denna tid blev emellertid kort snart kom kriget Marta ska ha tillsammans med hennes tre barn skickades till det "kalla landet". Enligt rykten hände det därför att hon var gift med den finländske medborgaren Viljam Gottkamp. Han hade rest till sitt hemland innan de oroliga tider började för att bättra hälsan. Under den tyska ockupationen skickades till skolan som lärarinna Marthas syster Dagmar Sandvik.

Så kom tiden för utvandring till Sverige. Svenskarna lämnade Rågöarna, Nuckö och kustbyarna Mose, Aplikby, Kivris och andra. Då gick härifrån också Dagmar Sandvik och skolan i Aplikby fanns inte mer. De som läste där då gick till den estniska folkskolan i Vippal. Martha begravde ett av sina barn i främmande trakter, av dem fick inbjudan till faderns hemland, därifrån fortsatte de till sina släktingar i Sverige. Kriget var slut, slöt också cirkeln. Martha återvände till hemlandet, i början bodde hon hos vår familj, senare erbjöds hon arbete som lärare i ryska i Vippals estniska skola. Åren gick. Hon fick tillstånd att resa till Sverige till sina barn. Där bor hon också i dag, 92 år gammal. Av den 6-åriga svenska skolan i Aplikby finns dock bara grundmuren kvar.

Berättare
Vilhelmine Sandvik

Mälestusi koolipõlvest

Ur Ronor nr: 1-2 1989

Kui läksin 10-aastaselt esimesse klassi, oli Rootsi kool Vihterpalu vallas Ugla külas Iiskase talus Lisette Norrmanni majas. Tal oli 3 tuba, köök ja esik. Väiksemas toas elas ta ise, teine samasugune oli õpetaja toaks ja kõige suurem klassiks. Iga kord kui meenub O. Lutsu „Kevade”, tuleb see maja mulle silmade ette. Esimese klassi lastel oli tahvel, krihvel ja lapp tahvli puhastamiseks. Lapp oli paelaga tahvli puuraami auku seotud. Kui juhtus väga halb ilm, võisime ööd seal olla. Selleks olid meile tekid ja kotid sinna toodud. Õhtul lükkasime lauad kokku, laotasime kotid peale ja seal magasime. Õpetaja tuli oma toast, luges meile õhtupalve või tegi seda keegi meie seast. Siis laulsime veel: „Bred dina vida vingar o herre över mig och låt mig stilla vila i ve och väl hos Dig. Tag i din vård och högnad oss alla stora, små och låt till nattens vila i lugn och ro oss gå”.

Hommiikul korjasime asemed kokku, viisime Lisette kööki hunnikusse. Küll tal ikka oli palju kannatust kõige selle asjaga! Siiski juhtus seal ööbimist väga harva.

Õpetajaks oli meil Aleksander Samberg, Kurkse külast pärit noor mees. Õppeained anti rootsi keeles, aga seletamine käis eesti keeles. Ainult mõned meist mõistsid rootsi keelt ja seda ka Vihterpalu murrakus. Enne kooli anti väikesed rootsikeelsed lugemikud, millest siis kodus lugesime. Esimesel päeval lasi õpetaja katseks lugeda, kes kui palju oskas. Rootsi keel vajus unustuse hõlma sellepärast, et eestlased vaatasid ülevõlt alla sellele, kes seda rääkis. Minu ämm ütles, et tema ämm naeris teda kui ta oma lastega rootsi keeles rääkis, öeldes: „Mis rootsi keele pragin see olgu!”. Ja nii kadus keel sellest majast ja teistestki. Olid segaabelud. Kelle käes olid ohjad, selle keelt ka räägiti.

Koolis olid tunnid kuidas juhtus – vahel pikemad, vahel lühemad. Kui ilm oli ilus, olime õues. Õpetaja õpetas meile rootsi ringmänge ja muud lõbusat.

Kui maad ja majad läksid rahva kätte, sai Vihterpalu mõisahoonest koolimaja. Mina läksin sinna 2. klassi. Kõik oli ilus ja korras. Põrandatel lasksid suuremad liugu, väiksemad olid nagu kitsetalled libedal jään. Olid maast laeni peeglid, tumedad rasked eesriided akende ees! Ajajooksul need asjad kadusid. Jäid järgi auklikud põrandad, alasti aknad.

Rootsi klass sai kaminatoa oma valdusse. Kui oli külm, süütasime sinna tule. Hiljem kolisime ühest ruumist teise.

Kui lõpetasin 6. klassi, oli klassiruum all aidamehe korteris. Kohustuslik oli 4 klassi, 6. klassi jõudes oli meid kaks – Albert Kopelman ja mina. Tema jäi uuest aastast ära ja siis jäin üks. Kõik klassid olid koos ühes ruumis. Õpetaja andis 6. klassi töö kätte ja tegeles siis teistega, keda oli rohkem. Kui aega jäi siis kutsus 6. klassi vastama. Sambergi järel tuli meie õpetajaks Vormsi tüdruk Katarina Hammerman. Meil oli kooli kauge käia – 8-9 kilomeetrit. Tema korraldas nii, et tehti internaat. Ta tõi Vormsist kaasa ühe noore tüdruku, Agneta Timmermani, kes hakkas meile keetma. Rootsi selts vist maksis talle palka.

Meil olid ka oma väiksed peod nagu Gustav Adolphi surma-aastapäev, jõulu- ja kevadpidu. Aeg möödus ja minu koolipõlv sai otsa.

Rootsikeelne kool oli ikka valla-valitsusel pinnuks silmas. Oli oht, et see hoopis suletakse. Siis otsustasid

Foto SOV:s arkiv

Martha Gottkamp med sin klass. Året är 1937.

Martha Gottkamp oma klassiga. Aastanumber on 1937.

Anu Engblom Kibru külast, kes oli tubli rootsimeelne perenaine, ja Katarina Hammerman, et peab kusagilt abi otsima. Nad saatsid mind Tallinnasse, Riigivolikogu eestirootslaste esindaja, härra Hans Pöhli juurde (võib-olla ajan eesnime segamini, sest on ju nii palju aastaid möödunud). Miks just mind, ei tea ma tänapäevani. Olin siis vist 17-aastane. Nooruse julguse ja tarmuga läksingi. Anu ja Katariina viisid mind hobusega Vasalemma jaama. Kuna olin maalaps ja linnast polnud aimu, imestan, kuidas leidsin selle mehe kodu. Sinna ma just läksin ja mind võeti jutule. Rääkisin talle, milleks tuln, ta kuulas ära ja lubasid teha, mis võimalik.

Järgmisel aastal sõitis üks noormees jalgrattal Jüri talu õue ja küsis: „Kas siin elab Vilma Tõnisson?” Ütlesin et elab küll, et mina see olengi. Siis ta tutvustas end: Anders Lindström, uus Vihterpalu rootsi kooli õpetaja. Õpetaja Hammerman läks Rootsi end täiendama.

Läksime koolimajja. Mina istusin ratta raamil ja tema sõtkus pedaale. Võib-olla käisime vahepeal jalgsi ka. Selleaegne koolijuhataja R. Esko näitas kätte, mis näidata oli ja ütles, et peame sealt ära kolima.

August Tõnisson Alliklepa külas andis oma majas koolile ulualust.

Saime hobuse ja hakkasime kolima. Üks kolikoorma otsas, teine jalgrataga kõrval. Ühte tuppä sai kooli mööbel, teise õpetaja oma. Nii oli siis ring täis, kool olijaile talutoas.

Kui ma õigesti mäletan, läks Anders Lindström Kurkse õpetajaks. Enne käisid lapsed sealt Vihterpalusse kooli, 18 kilomeetri kaugusele. Siis asutati seal ka rootsikeelne kool.

Vihterpalusse tuli õpetajaks Martha Gottkamp. Siis kolisime tagasi mõisa. See oli minu Tallinna reisi tulemus. Martha neiu põlvemini oli Blees, ta on sündinud Haapsalus. Martha eestvedamisel hakkas idanema mõte ehitada ise endale koolimaja. Koosolek kutsuti kokku ja see peeti Moosi külas Jüril. Otsustati, mida iga talu annab ehituseks. Alliklepa Pärtli talu peremees Johan Benström andis krundi. Sellega oli kooli asukoht otsustatud. Teised lubasid kes palke, kes hobust, kes tööpäevi jne. Osteti ära endine vana koolimaja. Arvan, et Rootsi selts Tallinnas korraldas selle asja. Telliti ka projekt. Martha mehe vend oli arhitekt, tema tegi projekti ja mul on tunne, et tasuta. Vana maja lammutamisega alustati 1933. a. talvel. Kui palju möödunud aegade tolmu tõusis lammutamisel! Ja kui palju muigamist oli, et kas sellest hullust ettevõtmisest ikka saab asja! Aga sai!

Meie, noored, jooksisime külades ringi ja tegime korjandust teeõhtu ja

loterii jaoks. Üks andis mune, teine võid, kolmas raha, neljas püüli, kuidas kellelgi võimalust oli. Tühjalt ei tulnud me ühestki uksest välja. Ja ega me sinna läinud, kus kartsime naerualuseks saada. Loterii jaoks anti, kellel oli midagi valmis, kellel ei olnud, hakkas kibekiiresti tegema. Käisime lauluharjutustel. Kui tuli suvi, pandi pidu püsti. Ja kuna oli teada, milleks sissetulek läheb, oli palju rahvast. Oli pealinna rootslasi, Haapsalust, Vormsist, Pakrist oldi. Mõisa peretosa suur ahi oli siis veel alles, selles sai tordid ja saiad küpsetatud, mis teelauaks vaja oli. Martha oli selle asja hing ja teised löid hoogsalt kaasa. Peo ajal istusime tähtsust täis ja müüsisime seda head, mis oli. Ei mäleta, mis portsjon maksis.

Suvel käisime sammalt korjamas palkide vahele panemiseks. See pidi olema hall heinamaa sammal. Roheline metsaalune pidi lutikaid soetama. Korraldati ka oksjon Pärtli talu õues. Seal müüdi maha palju vanu majapidamisasju. Sissetulek läks kooli heaks.

Siis jõudis kätte 1935. aasta. Maja oli valmis. Sisseõnnistamispidu peeti rõõmsal meelel. Külalisi oli

palju. Mängiti vanaaegset rootsi pulma. Pruut oli Lisette Glaas, peigmees Johannes Lindgren. Algas koolitöö ja seltsielu oma majas. Lapsi tuli siis kooli 28. Seltsielu eestvedajaks oli Martha.

See aeg oli aga lühike. Algas sõda. Martha koos kolme lapsega saadeti külmale maale. Rahva jutu järgi sellepärast, et oli abielus Soome kodaniku Viljam Gottkampfiga. Tema oli enne ärevaid aegu oma kodumaale läinud tervist parandama. Saksa okupatsiooni ajal sai

Foto SOV:s arkiv

Bröllopspelet vid invigningen av den nya skolan 1935.
Rootsi „pulmalised“ uhiuue Alliklepa kooli juures 1935.a.

kooli õpetajaks Martha õde Dagmar Sandvik.

Siis jõudis kätte väljarännu aeg Rootsi. Jäid tühjaks rootslastest elanikest Pakri, Vormsi, Noarootsi ja rannakülad Moosi, Alliklepa, Kibru, Kurkse j.t. Siis läks ära ka Dagmar Sandvik ja ei olnud enam kooli Alliklepas. Need, kes seal siis õppisid, läksid Vihterpalu eesti algkooli. Martha mattis ühe lapse võõrsil, kaks kutsuti isa kodumaale, sealt edasi läksid nad Rootsi sugulaste juurde. Sõja lõppedes sai ring täis. Martha jõudis jälle kodumaale, algul elas ta meil, hiljem kutsuti ta Vihterpalu eesti kooli vene keele õpetajaks. Aastad möödusid. Ta sai loa Rootsi oma laste juurde minna. Seal elab ta praegu kõrges vanuses 92. aastasena. Alliklepa rootsi 6. kl. algkoolist on aga alles ainult vundament.

Vilhelmine Sandvik

Foto SOV:s arkiv

Lärare Anders Lindström
Õpetaja Anders Lindström

Hembygdsdagar i Vippal den 13-14 juli

20 år! Är det också historia? Nej! Naturligtvis inte! Det är endast närhistoria.

Den 24 juli 1993 anordnades hembygdsdagarna i Vippal. Många forna invånare från de små strandbyarna eller deras ättlingar kom och hälsade på sina släktingar och bekanta. Det var kramar, puss och tårar. Minnen från barndomstid och vallvägar.

20 sedan dess. Otroligt!

Varför har jag skrivit om allt detta? För att påminna hur snabbt tiden rinner undan!

Vi vill gärna att i år, 2013 försöka lyckas med att återanordna dessa Vippaldagar. Vi har så småningom övervägt saken med SOV Estlands Vippal-medlemmar. Diskuterat med S:t Mikael församlingen i Tallinn.

Vi har planerat dessa dagar den 13–14 juli 2013. Att presentera Tallinns gamla stad och bekanta oss med S:t Mikael församlingen i Tallinn.

Att organisera transporten 2 gånger från D-terminalen i Tallinn till Vippal och tillbaka; gudstjänsten på Vilivalla gamla kyrkogård där

förfäderna till många estlandssvenskar vilar (den 14 juli 2013); inkvartering och träff i Padis.

Grundandet av en hembygdsförening lyckades vi inte med förra gången, hoppas att nu går det smidigare.

Tidtabellen av hembygdsdagar och annan information är tillgänglig på Kulturrådets hemsida www.eestirootslane.ee.

Välkomna!

Vihterpalu Kodukandipäevade 13.-14. JUULIL

20 aastat ! Kas see on ka ajalugu? Ei. Muidugi mitte! See on lihtsalt lähiminevik.

24. juulil 1993. aastal korraldati Vihterpalu kodukandi päevad. Mitmed väikeste rannakülade endised elanikud või nende järeltulijad tulid külla oma sugulastele-tuttavatele. Oli jällenägemise rõõmu ja pisaraid. Lapsepõlve ja karjateede meenutamist. Selle ürituse raames toimus Keibu külas (Padise vald) ka üle ootuste armas ja südamlük koosviibimine. Tagasihoidlikult, kohvi, pilli, vanade laulude ja tantsuga.

Miks ma kõike seda kirjutasin? Selleks, et tuletada meelde kui kiiresti möödub aeg!

Soovime väga, et õnnestuks sel, 2013 aastal uuesti korraldada Vihterpalu külade päevad. Oleme seda vaikselt kaalunud Eestis elavate, sellest piirkonnast võrsunud SOV liikmetega. Arutanud Tallinna Rootsi-Mihkli kogudusega.

Päevadeks toimumise ajaks oleme kavandanud 13. - 14. juuli 2013. Mõtleme tutvustada Tallinna vanalinna ja tutvuda Tallinna Rootsi-Mihkli kogudusega.

Korraldame transpordi Tallinna sadamast – Vihterpallu ja tagasi. Surnuaiapäha teenistus Vilivalla vanal kalmistul, kus puhkavad paljude rannarootslaste esivanemad, toimub 14.07.2013. a. Majutus ja koosviibimine toimuvad Padisel.

Külade ühingu (hembygdsförening) asutamisest eelmisel koosviibimisel välja ei tulnud, loodame, et nüüd läheb tõhusamalt.

Vihterpalu kodukandipäevade ajakava ja muu info on olemas Rootsi vähemusrahvuse Kultuurinõukogu kodulehel www.eestirootslane.ee.

Tere tulemast!

*Å anordnarnas vägnar
Ivi Tamm*

*Kodukandipäevade korraldus-
toimkonna nimel
Ivi Tamm*

Val till nytt kulturråd i hösten 2013

Den 25, 26, 27 oktober 2013 genomförs val till nytt råd och ny styrelse för det Estlandssvenska kulturrådet. Valkontor kommer att finnas i S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn och Aibolands museum i Haapsalu. Medlemmar i Sverige kommer bara att kunna poströsta.

Förvaltningen av den svenska icke territoriella kultura autonomi i Estland, i dagligt tal kallat Kulturrådet, förbereder nu det tredje valet av personer som ska representera den estlandssvenska minoriteten i Estland. Valet genomförs i samarbete med Kulturministeriet och valkommissionens ordförande är Epp Mitt. Information om valet finns även i Kustbon, på våra hemsidor och nyhetsbrev. Utskick av information och röstsedlar till röstberättigade inskrivna i minoritetslängden kommer att göras i god tid före valet.

Kulturrådet är det organ som ska tillvarata den svenska minoritetens intressen i Estland. Kulturrådet ska stödja utvecklingen av det svenska språket (modersmålet), stödja och bevara det estlandssvenska kulturarvet och stärka den estlandssvenska identiteten i Estland. Ju fler personer som är registrerade, desto större inflytande kommer Kulturrådet att få. Det är därför angeläget att så många estlandssvenskar som möjligt registrerar sig i Minoritetslängden. För att man ska kunna rösta i valet till Kulturrådet måste man vara registrerad i Minoritetslängden. Även estlandssvenskar bosatta utanför Estland kan anmäla sig till Minoritetslängden och tillvarata den möjlighet som den estniska regeringen så generöst erbjudit estlandssvenskar boende utanför Estland. En sådan registrering sker efter en personlig ansökan. Val till Kulturrådet äger rum vart tredje år.

Minoritetslängden omfattar huvudsakligen tre kategorier av personer:

- Estniska medborgare med estlandssvenska rötter eller estniska medborgare som vill identifiera sig som estlandssvenskar boende i Estland.
- Personer födda i Estland med estlandssvenska rötter men boende utomlands (t. ex. Sverige). Dessa personer innehar estniskt medborgarskap genom födseln och behöver inte aktivera sitt estniska medborgarskap, dvs. ta ut estniskt pass.
- Personer födda utomlands med estlandssvenska rötter (t.ex. i Sverige). Dessa personer måste ansöka om aktivering av sitt estniska medborgarskap, dvs. ansöka om estniskt pass.

Ansökan för registrering i minoritetslängden finns att ladda ner från Kulturrådets hemsida,

www.estlandssvensk.ee eller kontakta någon representant för Kulturrådet.

Vill du kandidera till Kulturrådet anmäler du dig till din hembygdsförening eller till SOV.

Varför ska man registrera sig i den svenska minoritetslängden?

För att man ska kunna kandidera till Kulturrådet för den svenska minoriteten i Estland och för att man ska kunna rösta i valet till Kulturrådet måste man vara registrerad i Minoritetslängden. En sådan registrering sker efter en personlig ansökan. Val till Kulturrådet äger rum vart tredje år.

Kandidera till Kulturrådet

Det är viktigt att den estlandssvenska minoriteten har representanter som står för den estlandssvenska identiteten, som tar tillvara, värnar och synliggör kulturen och språket samt engagerar sig grundläggande sakfrågor.

För dig som vill kandidera till Kulturrådet för perioden 2014–2016 sker anmälan mellan den 25 augusti –15 september till din hembygdsförening eller SOV i Sverige eller SOV E.

Till din anmälan ska du skriva några rader om dig själv och vilka frågor du anser vara viktiga och som du vill föra fram om du blir invald i Kulturrådet.

Uppge: Namn, ålder, yrke, var du är född, nuvarande bostadsort, anknytning till estlandssvenskarna, vad du vill verka/arbetsa för, vilka frågor du anser vara viktiga. Foto på dig själv. Dessa uppgifter och fotot kommer att ingå i en presentation som kommer i tidningen Estlandssvensk och på våra hemsidor och nyhetsbrev.

OBS! Även du som redan är med i Kulturrådet måste anmäla dig på nytt.

Kultuurinõukogu valimised 2013. aasta sügisel

2013. aasta 25.-27. oktoobril toimuvad Kultuurinõukogu ja selle juhatuse valimised. Valimisjaoskonnad asuvad Tallinna Rootsi-Mihkli kirikus, Haapsalus ja Rannarootsi muuseumis. Rootsisis toimub hääletamine ainult posti teel.

Rootsi kultuuriautonoomia juhtkond, kõnekeeles Kultuurinõukogu valmistub kolmandateks eestirootsi vähemust esindavate isikute valimisteks. Valimised toimuvad koostöös Eesti Kultuuriministeeriumiga ja valimiskomisjoni esimeheks on Epp Mitt. Valimisalane info on toodud ära ka ajakirjas Kustbon, meie kodulehekülgedel ja uudiskirjades. Informatsioon ja hääletussedelid rootsi rahvusnimekirja kantud isikutele saadetakse välja aegsasti enne valimisi.

Kultuurinõukogu on organ, mis peab kaitsma rootsi vähemusrahvuse huve Eestis. Kultuurinõukogu ülesandeks on toetada rootsi keele (emakeele) arengut, toetada ja säilitada eestirootsi kultuuripärandit ning tugevdada eestirootsi identiteeti Eestis. Mida enam isikuid sinna kuulub, seda suurem mõju Kultuurinõukogul on. Seetõttu on oluline, et rootsi vähemusrahvuse nimekirja registreeruks võimalikult palju eestirootslasi. Kultuurinõukogu valimistel osalemine eeldab registreerumist rootsi vähemusrahvuse nimekirja. Vähemusrahvuse nimekirjaga ühineda ja Eesti valitsuse poolt pakutud võimalust kasutada võivad ka väljaspool Eestit elavad eestirootslased. Registreerumine toimub isikliku avalduse alusel. Kultuurinõukogu valimised toimuvad iga kolme aasta tagant.

Rahvusnimekiri hõlmab üldjoontes kolme kategooriat:

- Eestirootsi juurtega Eesti kodanikud või Eesti kodanikud, kes identifitseerivad end Eestis elavate eestirootslastena.
- Eestirootsi juurtega isikud, kes on sündinud Eestis, kuid elavad välismaal (nt. Rootsisis). Nendel isikutel on sünnijärgne Eesti kodakondsus, mida Eesti passi väljavõtmisega aktiveerima ei pea.
- Eestirootsi juurtega isikud, kes on sündinud välismaal (nt. Rootsisis). Need isikud peavad oma kodakondsuse aktiveerima, st. taotlema Eesti passi.

Rahvusnimekirja kandmise avalduse saad koduleheküljelt www.eestirootslane.ee või ka mõne Kultuurinõukogu liikme kaudu.

Kultuurinõukogusse kandideerimisest anna teada oma kodukandiühingule või SOV-le.

Miks on rahvusnimekirja registreerimine vajalik?

Kultuurinõukogu liikmeks kandideerimine või Kultuurinõukogu valimistel osalemine eeldab kuulumist rootsi vähemusrahvuse nimekirja. Registreerumine toimub isikliku avalduse alusel. Kultuurinõukogu valimised toimuvad iga kolme aasta tagant.

Kandideerimine

Eestirootsi vähemusele on oluline omada esindajaid, kes seisavad eestirootsi identiteedi eest, hoiavad, kaitsevad ja tutvustavad kultuuri ja keelt ning tegelevad põhimõteteliste küsimustega.

Kultuurinõukogu 2014.–2016. a. koosseisu kandideerijate avaldusi võetakse vastu 25. augustist 15. septembrini sinu kodukandiühingus, SOV Rootsi või SOV Eesti juures.

Lisa avaldusele ka mõni rida iseenest ja sellest, milliseid küsimusi pead oluliseks ja mida soovid Kultuurinõukogusse valituks saades saavutada.

Too ära oma nimi, nimi, vanus, elukutse, sünnikoht, praegune elukoht, seotus eestirootslastega, teemad, mille nimel soovid tegutseda, küsimused, mida pead enda jaoks oluliseks. Iseenda foto. Need andmed ja foto lähevad tutvustusse, mis avaldatakse ajalehes Eestirootslane ning meie kodulehekülgedel ja uudiskirjades.

NB! Uus avaldus tuleb esitada ka praegustel Kultuurinõukogu liikmetel.

Ansökan om bas- och projektbidrag från Kulturrådet

Kulturrådet ger ekonomiskt stöd till föreningar, organisationer men även till privatpersoner för enskilda projekt inom ramen för den estlandssvenska kulturen. Sista ansökningsdag är den 1 mars 2014 med beslut senast den 1 maj 2014.

Kulturrådet stöder projekt med följande inriktning och som avser:

- att bevara och utveckla estlandssvensk kultur, upprätthålla den estlandssvenska identiteten
- olika estlandssvenska kulturevenemang som genomförs i Estland
- evenemang som stöder utvecklingen av regional estlandssvensk kultur
- estlandssvenskt konsthantverk
- genomförandet av utbildning och fortbildning med estlandssvensk inriktning
- publicering av undervisningsmaterial i svenska språket och estlandssvensk kultur
- publikationer/material med estlandssvensk forskningsinriktning

Basbidrag för föreningsverksamhet

Sista ansökningsdag för bas/verksamhetsbidrag för 2014 till de estlandssvenska kulturföreningar, som är registrerade och har verksamhet i Estland är den 1 mars 2014 med svar till beslut senast den 1 maj 2014.

Mer information med kriterier och ansökningsblanketter kan fyllas i eller laddas ner från Kulturrådets hemsida www.eestirootslane.ee

Kultuurinõukogu baas- ja projektitoetuste taotlemise tähtajad

Projektitoetuste taotlusvoor ühingutele, organisatsioonidele ja ka eraisikutele eestirootsi kultuurialaste üksikprojektide raames lõpeb 1. märtsil 2014. Vastus otsuse osas saadetakse hiljemalt 1. mail 2014.

Kultuurinõukogu toetab projekte järgmistes valdkondades:

- eestirootsi kultuuri säilitamine ja arendamine, identiteedi hoidmine
- mitmesugused Eestis läbiviidavad avalikud eestirootsi kultuuriüritused
- regionaalse eestirootsi kultuurielu arendamisele suunatud üritused
- eestirootsi kunstikäsitöö
- koolituste korraldamine, täiendõpe eestirootsi teemadel
- rootsi keele ja eestirootsi kultuuri alaste õppematerjalide publitseerimine
- eestirootslust kajastavate uuringute, ülevaadete jmt. publitseerimine

Baastoetuste taotlusvoor eestirootsi kultuuriühingutele

Tähtaeg baas/tegevustoetuste taotlemiseks aastal 2014 eestirootsi kultuuriühingutele, mis tegutsevad ja on registreeritud Eestis, on 1. märts 2014. Vastus otsuse osas saadetakse hiljemalt 1. mail 2014.

Lisainfo baas- ja projektitoetuste kriteeriumite ja taotlusblankettide osas avaldatakse Kultuurinõukogu koduleheküljel www.eestirootslane.ee.

